

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Niina Ranta

Vad betyder *banal*, *dilemma* eller *jämka*?
– en studie om ordförståelse bland en grupp universitetsstuderande

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2011

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ

1 INLEDNING	7
1.1 Syfte	8
1.2 Material	9
1.3 Metod	11
2 ORD OCH ORDFÖRSTÅELSE	14
2.1 Begreppet “ord”	14
2.1.1 Ordklasser	15
2.1.2 Ursprung och användning	16
2.1.3 Ordbetydelse	17
2.2 Kontext	19
2.3 Tidigare undersökning	20
2.3.1 Språkklyftan	20
2.3.2 Andra undersökningar	21
3 LEXIKOGRAFISK BETYDELSEBESKRIVNING	24
3.1 Ordböcker	25
3.2 De undersökta orden	27
3.2.1 Adjektiv	27
3.2.2 Substantiv	29
3.2.3 Verb	30
4 DE NIO UTVALDA ORDBETYDELSERNA	33
4.1 Ordbetydelse i ljuset av svårighetsgrad	33
4.1.1 Lätta ord i Språkklyftan	34
4.1.1.1 Dilemma	34
4.1.1.2 Jämka	38
4.1.1.3 Vision	41
4.1.2 Svåra ord i Språkklyftan	44
4.1.2.1 Konfiskera	44
4.1.2.2 Konstruktiv	47
4.1.2.3 Nivellera	51
4.1.3 Ord ur SAOL	54
4.1.3.1 Banal	54
4.1.3.2 Procedur	57
4.1.3.3 Strategisk	61
4.1.4 Sammanfattning	65

5 JÄMFÖRELSE MED SPRÅKKLYFTAN	68
6 DISKUSSION	70
LITTERATUR	72
BILAGOR	74
BILAGA 1. Frågeformulär	74

TABELLER

Tabell 1. Hur informanterna känner igen ordet <i>dilemma</i>	34
Tabell 2. Antalet informanter som förstår ordet <i>dilemma</i>	35
Tabell 3. Hur informanterna känner igen ordet <i>jämka</i>	38
Tabell 4. Antalet informanter som förstår ordet <i>jämka</i>	39
Tabell 5. Hur informanterna känner igen ordet <i>vision</i>	41
Tabell 6. Antalet informanter som förstår ordet <i>vision</i>	42
Tabell 7. Hur informanterna känner igen ordet <i>konfiskera</i>	45
Tabell 8. Antalet informanter som förstår ordet <i>konfiskera</i>	46
Tabell 9. Hur informanterna känner igen ordet <i>konstruktiv</i>	48
Tabell 10. Antalet informanter som förstår ordet <i>konstruktiv</i>	49
Tabell 11. Hur informanterna känner igen ordet <i>nivellera</i>	52
Tabell 12. Antalet informanter som förstår ordet <i>nivellera</i>	52
Tabell 13. Hur informanterna känner igen ordet <i>banal</i>	54
Tabell 14. Antalet informanter som förstår ordet <i>banal</i>	55
Tabell 15. Hur informanterna känner igen ordet <i>procedur</i>	58
Tabell 16. Antalet informanter som förstår ordet <i>procedur</i>	59
Tabell 17. Hur informanterna känner igen ordet <i>strategiskt</i>	61
Tabell 18. Antalet informanter som förstår ordet <i>strategiskt</i>	62
Tabell 19. Sammanfattning av ord	66
Tabell 20. Sammanfattning av ordklasser	67
Tabell 21. Jämförelse med <i>Språkklyftan</i>	68

TABLÅER

Tablå 1. Utvalda ord	10
Tablå 2. Kontexterna för utvalda ord	10
Tablå 3. Synonymer för ordet <i>dilemma</i>	37
Tablå 4. Synonymer för ordet <i>jämka</i>	40
Tablå 5. Synonymer för ordet <i>vision</i>	44
Tablå 6. Synonymer för ordet <i>konfiskera</i>	47
Tablå 7. Synonymer för ordet <i>konstruktiv</i>	51

Tablå 8. Synonymer för ordet <i>banal</i>	57
Tablå 9. Synonymer för ordet <i>procedur</i>	60
Tablå 10. Synonymer för ordet <i>strategisk</i>	64

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta****Tekijä:**

Niina Ranta

Pro gradu -tutkielma:Vad betyder *banal*, *dilemma* eller *jämka*?

– en studie om ordförståelse bland en grupp universitetsstuderande

Tutkinto:

Filosofian maisteri

Oppiaine:

Ruotsin kieli

Valmistumisvuosi:

2011

Työn ohjaaja:Nina Pilke

TIIVISTELMÄ:

Tutkimukseni aihe *miten yliopisto opiskelijat ymmärtävät sanoja* pohjautuu tutkimukseen nimeltä *Språkklyftan*, joka tehtiin 1970-luvulla Ruotsissa ja jossa tutkittiin kansalaisten äidinkielen taitoa (ruotsi). Tutkimus käsitteli peräti 700 sanan oikein- ja väärinymmärrystä.

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia miten kaksi yliopisto-opiskelijaryhmää ymmärtää yhdeksän sanaa (3 adjektiivia, 3 verbiä ja 3 substantiivia), joista kuusi on peräisin aiemmasta tutkimuksesta ja kolme *Svenska Akademiens ordlista* - sanakirjasta. Ensimmäinen vastaajaryhmä koostuu opiskelijoista, joiden äidinkieli on ruotsi ja toinen opiskelijoista, jotka ovat äidinkieleltään suomenkielisiä. Kaikki vastaajat opiskelevat ruotsin kieltä (äidinkielenä/toisena kotimaisena) Vaasan yliopistossa. Tutkimukseni aineiston keräsin kyselylomakkeiden avulla. Lomakkeen vastausvaihtoehdot *tiedän/ en tiedä/ luulen tietäväni mitä sana tarkoittaa* ovat peräisin *Språkklyftan* - tutkimuksesta. Lomakkeilla vastaajat antavat sanamerkitysten lisäksi myös synonyymeja ja selittävät lyhyesti mitä sana tarkoittaa.

Tutkimuksestani käy ilmi, että suomenkielisille oli vaikeinta ymmärtää verbejä (*jämka*, *konfiskera* ja *nivellera*), kun taas adjektiivit (*banal*, *konstruktiv* ja *strategisk*) tuottivat vaikeuksia ruotsinkielisille. Substantiivit (*dilemma*, *procedur* ja *vision*) ymmärrettiin hyvin. Yleisesti sana *vision*, jonka *Språkklyftan* luokitteli helpoksi sanaksi, ymmärrettiin parhaiten. Sanat *banal* ja *jämka* ymmärrettiin heikommin. Sana *banal* on peräisin *Svenska Akademiens ordlista* - sanakirjasta ja *Språkklyftan* luokitteli myös verbin *jämka* helpoksi sanaksi. Tutkimuksessani 42 % vastanneista sanoo tietävänsä varmasti mitä kaikki yhdeksän sanaa tarkoittavat, kun taas tulokset osoittavat että 34 % vastanneista on tiennyt varmasti mitä nämä sanat tarkoittavat. Olen vertaillut opiskelijoita, jotka lukevat ruotsia äidinkielenä sekä aiemman tutkimuksen (*Språkklyftan*) tuloksia ja niissä ei ole huomattavia eroja. Kyseisessä tutkimuksessa 55 % vastauksista oli oikein, kun taas minun tutkimuksessani 60 % vastauksista oli oikein, toisin sanoen molemmissa tutkimuksissa yli puolet vastanneista ymmärtää sanojen merkityksen.

AVAINSANAT: Språkklyftan, ordförståelse, synonymer, lexikografi, enspråkiga ordböcker, ordklasser.

1 INLEDNING

”Vem kommer ihåg namnet på alla de redskap och verktyg som var en nödvändig förutsättning för jordbrukssamhället? Vad kallades alla de olika typer av vagnar som drogs på hästar i början på 1900-talet?” Allén, Gellerstam och Malmgren (1989: 13) ställer dessa frågor när de diskuterar hur orden kommer och går och ordförrådet förändras när samhället förändras. Ordförrådet är den rörligaste delen av språket.

Det finns klyftor i språket som försvårar den språkliga kommunikationen mellan människor. Alla medborgare har inte likadana språkfärdigheter, som i detta fall är det fråga om svenska språket. Att inte förstå ord är ett problem i samhället och det påverkar medborgarnas rättigheter. Ordvalet spelar en stor roll för begriplighet och därför är det mycket viktigt att fundera över ordval med hänsyn till avsedd målgrupp. (Frick & Malmström 1976: 7)

Vad betyder *dilemma*, *nivellera* eller *konfiskera*? De är ord som ingår i Språkklyftans undersökning år 1976. Det är fråga om en rikssvensk undersökning som handlar om hur vanliga medborgare förstår vardagliga ord som förekommer i tidningar, inom sjukvård eller vid deklaration. Språkklyftan har väckt intresse för språket bland allmänheten. Sedan Språkklyftan publicerades har statliga organisationer som Televerket, Byggnadsstyrelsen och Skatteverket samt storföretag som Volvo gjort sina egna undersökningar om begripligheten. (Frick & Malmström 1976: 160)

Jag har valt att undersöka ordförståelse, som alltid är ett aktuellt tema. Jag antar att jag inte är den enda som suckar över de svåra ord, när man får ett brev från Folkpensionsanstalten eller Skatteförvaltningen. Breven innehåller många svåra och krångliga ord, som man skulle ha kunnat säga mycket lättare och begripligare. Ord som till exempel *rekapitulation*, skulle kunna vara begripligare *sammandrag* eller *sammanfattning*. Begripligheten kan också orsakas av de svåra grammatiska konstruktionerna som myndigheterna använder. Oftast får man läsa igenom ett brev ett par gånger innan man förstår vad det egentligen betyder. För språkstudier är

ordförståelse förr och nu ett intressant tema, eftersom det hör ihop med kommunikation och språk.

1.1 Syfte

Syftet med min undersökning är att undersöka ordförståelse hos en utvald grupp universitetsstuderande. Jag undersöker hur informanterna förstår ett antal utvalda ord, när de ser dem i en meningskontext. Informanterna får kort förklara ordens betydelse samt ge synonymer för dem. Jag kommer att ha två olika informantgrupper, den ena gruppen består av sju studenter som har svenska som modersmål och den andra av sju som har finska som modersmål. Alla informanter studerar svenska (som modersmål eller som andraspråk) vid Filosofiska fakulteten vid Vasa universitet.

I studierna inom huvudämnet svenska läggs vikten vid modernt språkbruk, fackspråklig kommunikation och översättning, sägs det på Vasa universitets (2010) nätsidor under huvudämnet svenska och modersmålet svenska. Inom alla dessa tre områden förutsätts det att man har god språkförmåga och känner igen ord och kan använda orden rätt och dvs. har bra ordförståelse. Därför är det motiverande att ta reda på hur bra studerande känner igen ord och om det finns skillnader mellan dem som läser svenska som huvudämne dvs. har finska som modersmål och dem som läser modersmålet svenska.

Min undersökning gäller nio ord, sex ord är från en tidigare undersökning, *Språkklyftan* (1967). Tre av orden är svåra ord och tre är lättare ord enligt *Språkklyftan* och jag själv har valt tre ord, som jag anser är svåra eller främmande ord (se tablå 1.) Jag kommer också att jämföra hur dessa sex ord från *Språkklyftan* har ändrats dvs. om det finns skillnader i ordförståelsen nu jämfört med cirka trettio år sedan.

Jag är speciellt intresserad av att titta närmare på hurdana synonyma ord informanterna har gett och om de synonyma orden finns i synonymiböckerna. Det kommer också att vara intressant att se om informanterna har förstått ordet rätt eller om de har missförstått

ordet dvs. tolkat orden fel. Om det förekommer missförstånd studerar jag hurdant missförstånd det är fråga om.

Media är en påverkande faktor i det att medborgarna torde ha bättre kunskaper i ordförståelse nu än för trettio år sedan. Därmed antar jag att de ord som var svåra för trettio år sedan är i allmänhet lättare att förstå nu. Jag antar också att de svenskspråkiga informanterna i min studie känner igen orden bättre än de finskspråkiga. Själv skulle jag som finskspråkig gärna ha velat studera mera ord och förståelse av ord som inte är i vardagligt bruk. Ja vill väcka diskussion om man borde ordna flera kurser som behandlar ordförståelse samt synonymer och deras användning.

1.2 Material

Mitt material består av enkätsvar av informanter. Jag har valt nio ord som jag analyserar utgående från informanternas enkätsvar. Jag har valt sex ord från forskningen *Språkklyftan* (1976), tre av orden är sådana som var svåra att förstå för trettio år sedan och tre av orden är sådana som var lättare att förstå för trettio år sedan. Därtill har jag själv valt tre ord i *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. Jag har valt sådana ord som kan förväntas vara svåra att förstå. I tablå 1 finns de ord som finns med i mitt material.

Tablå 1. Utvalda ord

Ord	Ordklass	Ursprung
1. Banal	adjektiv	SAOL
2. Dilemma	substantiv	Språkklyftan (lätt ord)
3. Jämka	verb	Språkklyftan (lätt ord)
4. Konfiskera	verb	Språkklyftan (svårt ord)
5. Konstruktiv	adjektiv	Språkklyftan (svårt ord)
6. Nivellera	verb	Språkklyftan (svårt ord)
7. Procedur	substantiv	SAOL
8. Strategisk	adjektiv	SAOL
9. Vision	substantiv	Språkklyftan (lätt ord)

Ord som jag har valt representerar tre olika ordklasser: adjektiv (banal, konstruktiv, strategisk), substantiv (dilemma, procedur, vision) och verb (jämka, konfiskera, nivellera). Mina 14 informanter är studenter vid Vasa universitet och hälften av studerande har svenska som modersmål och de studerar modersmålet svenska (SG) och hälften har finska som modersmål och de studerar svenska språket (FG). Informanterna har fyllt i frågeformuläret under lektionstid på våren 2010. Jag har gett orden i en kontext. Kontexterna presenteras i tablå 2.

Tablå 2. Kontexterna för utvalda ord

1. En banal utställning
2. Han har råkat i ett dilemma
3. Vi får båda jämka lite grann
4. Polisen har konfiskerat det
5. Hennes fråga är konstruktiv
6. Lönerna nivelleras
7. EU startar rättslig procedur mot Grekland
8. Han ställde frågan i ett strategiskt ögonblick
9. Han har en vision om bättre samhälle

Vid varje ord och kontext ska informanterna kryssa för ett av de tre alternativ i enkäten (se bilaga 1): *jag vet säkert vad ordet betyder*, *tror jag vet vad ordet betyder* eller *jag vet inte vad ordet betyder*. Sedan får informanterna ge synonyma ord och förklara ordet kort. Slutligen kan de också ge egna kommentarer om ordet.

1.3 Metod

Min undersökning kommer att vara kvalitativ och kvantitativ. Jag analyserar varje ord för sig och ser närmare på hur informanterna har förstått ordet. Jag jämför om informanternas svar skiljer sig från varandra, dels med tanke på informantgrupp FG och SG, dels med tanke på individerna. Eftersom jag också kommer att jämföra är min undersökning också komparativ. Om informanterna har missförstått orden diskuterar jag även detta.

Jag ber informanterna fylla i frågeformulären som jag har gjort själv. Mitt frågeformulär har följande alternativ: *vet säkert vad ordet betyder, tror jag vet vad ordet betyder* eller *vet inte vad ordet betyder*, alternativen härstammar från en tidigare undersökning *Språkklyftan* (1976) och *Svenska Nyord 1985-2007* (2008). Först analyserar jag orden och gör en sammanfattning om varje ord. Jag kommer att använda samma kategorisering som de två tidigare undersökningarna har använt. Jag kategoriserar svaren således i *rätta svar*, *delvis rätta svar* eller i *felaktiga svar*. Som ”*rätta svar*” räknas de fallen där informanterna *vet vad ordet betyder* eller *tror sig veta vad ordet betyder* och de har gett en acceptabel förklaring. Om till exempel informanten har svarat att hon vet säkert vad ordet *vision* betyder och hon har gett en acceptabel förklaring *vision är samma som en ganska klar bild (inne i huvudet)* samt gett acceptabel synonym för ordet (*bild*) räknas svaren som ”*rätta svar*”. ”*Delvis rätta svar*” är de då informanterna har besvarat att de *vet säkert vad ordet betyder* eller *de tror sig veta vad ordet betyder* och har förklarat ordet, men förklaringen är vag eller delvis riktig. Exempel på ”*delvis rätta svar*” är om informanten har svarat att hon tror sig vet vad ordet *procedur* betyder, men hon har inte gett någon förklaring men synonymen (*tillvägagångssätt*) som hon har gett är acceptabel, räknas hennes svar som ”*delvis rätt svar*”.

Svaren som är ”*felaktiga svar*” har fått en klar feltolkning eller informanterna har svarat att de *vet inte vad ordet betyder* eller har inte alls besvarat frågan. Om informanten har svarat att hon tror sig veta vad ordet *konstruktiv* betyder, men har gett en fel förklaring

de är kanske samma som bokstavlig och inga synonyma ord, räknas hennes svar som ”felaktig svar”. (Palmlblad 2008)

Jag inleder analysen med en sammanfattning av svaren. Jag går först igenom den svenskspråkiga gruppen och sedan den finskspråkiga gruppen. Jag kommer att beskriva noggrant hur informanterna har svarat. Jag kommer också att visa i tabell hur informanterna har ansett ordet vara dvs. om de vet säkert vad ordet betyder, tror de sig veta vad ordet betyder eller om de inte vet vad ordet betyder. Jag kommer att lista upp efter varje ord den vanligaste synonymen. Jag kommer också att diskutera informanternas synonymer med hjälp av synonymordböcker, för att få fram om informanternas synonymer är lika som synonymerna i böckerna. Jag analyserar även informanternas förklaringar: är de lika som synonymerna i källorna. Jag illustrerar hur rätta svar, delvis rätta svar och felaktiga svar delades i den svenskspråkiga gruppen och i den finskspråkiga gruppen. Skiljer de svenskspråkigas och finskspråkigas svar sig från varandra och på vilket sätt. Jag analyserar hurdana likheter det finns i svaren mellan dessa två språkgrupper. Jag analyserar hur min SG undersökningsgrupp skiljer från den tidigare undersökningen. Dessa två undersökningar är inte direkt jämförbara pga. olika slags informantgrupper, men den gamla undersökningen kan dock fungera som allmän utgångspunkt för min studie.

Jag har alltså valt orden så att jag har med tre olika ordklasser: adjektiv, substantiv och verb (Se tablå 1). Jag har tre adjektiv, tre substantiv och tre verb, jag ser om någon ordklass är svårare än annan. Efter att jag har analyserat orden en i taget går jag igenom orden i alfabetisk ordning och berättar hur informanterna har ansett orden vara och hurdana synonyma ord de har gett. När jag analyserar synonymerna diskuterar jag kort deras denotativa, konnotativa och pragmatiska betydelse (se 4.2 Synonymi).

Jag undersöker hur *Norstedts Svensk ordbok MOT* och *Svenska Akademiens ordlista, SAOL* förklarar orden och hurdana synonyma ord som använts i dessa två källor. Jag använder webbsidan www.synonymer.se, som Forskningscentralen för de inhemska språken, Focis, rekommenderar. Webbsidan har en mångsidig uppsättning synonyma

ord. Som hjälpmedel under analysen kommer jag att använda olika handböcker i lexicografi och böcker som handlar om synonymer.

2 ORD OCH ORDFÖRSTÅELSE

I detta kapitel kommer jag att presentera begreppet “ord” och diskutera vad som menas med ordförståelse (2.1 och 2.1.2). Jag kommer att diskutera kort ordklasser (2.1.1) samt kontext (2.2) och tidigare undersökningar som handlar om ordförståelse (2.3)

2.1 Begreppet “ord”

Ord är en fundamental enhet i ett språk och med denna enhet bildas fraser, satser och meningar (Josefsson 2005). Linell (1978: 148) säger att ord betyder samma som lexikoenhet dvs. språket innehåller ett visst antal ord och det finns ett ordförråd. Man använder lexikoenheter som byggstenar och med hjälp av byggstenar bildar man meningar.

Det finns många olika kriterier som avgör vad som är ett ord. Ett lätt kriterium är: ett ord står i skrift mellan två mellanslag eller mellan ett mellanslag och ett skiljetecken. Linell (1978: 148) presenterar en likadan betydelse av ordet *ord* samt att ord är bitar som skiljs med mellanslag. Men hur är det med olika förkortningar? Är etc (etcetera) eller istf (i stället för) ord? Hur är det till exempel med SAS och FN? Och hur ska vi behandla *i morgon* jämfört med *imorgon*? Den som vill eller bör räkna ord i en text, måste själv ta ställning vad som är ett ord, och vad som inte är det. I skrivet språk fungerar det att använda mellanslag och skiljetecken för att plocka ut ord, men inte i talat språk. Om man ber någon att tala långsamt och tydligt kan man förstås plocka ut orden mellan pauserna, men det är arbetsamt. Pausering handlar mera om hur vi talar och vad vi talar om, än om att skilja de enskilda orden åt. (Juvonen 2010)

Orden har oftast en huvudbetoning. Ordet *återvända* ska betraktas som ett enda ord, eftersom sammansättningar har ett eget betoningsmönster i svenskan. Till exempel *återvända* är sammansättning som består av två eller flera led och de har sin huvudbetoning på första stavelsen i första ledet. De har en bibetoning på första stavelsen i andra ledet. *Återvända* har alltså sin huvudbetoning på *å* i *åter*, och sin bibetoning på *ä* i *vända* (Juvonen 2010). I svenskan tillåts ovanligt många olika ljudkombinationer och

därför är det inte så lätt att höra på ljud vad som är ett enskilt ord i svenskan. Grammatiken kan också hjälpa oss att se vad som är ett ord. (Juvonen 2010)

2.1.1 Ordklasser

Orden indelas i klasser efter hur de berörs av grammatikens regler för böjning av ord samt för konstruktion av fraser och satser och efter hur de systematiskt bidrar till de syntaktiska konstruktionernas betydelse (Svenska Akademien 1999: 7). De flesta böjliga orden hör till någon av de följande ordklasserna: substantiv, adjektiv eller verb. Dessa tre ordklasser skiljer sig från varandra på grund av att de har olika böjningsegenskaper, de är syntaktiskt olika de skiljer semantiskt från varandra. Substantiv anger levande föremål och varelse, adjektiv anger egenskaper och tillstånd och verb anger handlingar och händelser. (Svenska Akademin 1999: 8)

Ord som betecknar varelse och föremål (eller grupper av sådana) men också material, handlingar, egenskaper, tider, måttsenheter är substantiv. Numerus, species och kasus är substantivets böjningskategorier. De flesta orden i språkets ordförråd är substantiv. Adjektivet beskriver dvs. adjektivet anger en stabil eller tillfällig egenskap hos en referent. Adjektiv har två olika böjningar dvs. kongruensböjning (*klok, klokt, kloka, kloke*) och komparationsböjning (*klok, klokare, klokast*). De flesta adjektiv betecknar stabila egenskaper som *liten, stor, mjuk*. Verb anger aktion, händelser, processer eller tillstånd. Verbet beskriver prototypiskt vad en referent gör. Verben delas i fyra olika böjningsklasser (konjugationer), i de tre svaga konjugationerna bildas preteritum och suffix och det starka fjärde verbet bildar preteritum och suffix. (Svenska Akademin 1999:15, 152–153, 502–503)

Med ordklasser avser man alltså den traditionella indelningen i adjektiv, substantiv, verb medan ordbildning visar ordens olika sammansättningar, avledningar och böjningar. Till exempel i annonser märker man ofta att det finns sammansatta substantiv som *högskole-lektor*. En annons kan också ofta ha verbalsubstantiv som *planering*, verbalsubstantiven gör texter abstrakta. Hellspång och Ledin (1997) säger att

verbalsubstantivet är typiska för den byråkratiska koden, som dras till det allmänna och opersonliga. I myndighetstexter är det viktigt att vara noggrann och därför behöver en text med många verbalsubstantiv prepositioner och för att göra texten ännu tydligare behöver texten konjunktioner. En annonstext har få adjektiv på grund av att skriva texten så opersonligt som möjligt. Men adjektivsubstantiv ser man i en annons, till exempel med orden *möjlighet* och *skicklighet*. Oftast finns det i en annons två olika typer av verb: statiska verb och dynamiska verb. Statische verb är till exempel *är*, *vara*, *gäller* och *har* medan de dynamiska verben är *leda*, *söker*, *ange* och *erbjuda*. (Hellspong & Ledin 1997: 67–69)

2.1.2 Ursprung och användning

Man kan beskriva ord med många olika aspekter än bara ordklasser och ordbildning. Om orden är långa i en text är texten då oftast tung att läsa. Ord med minst 7 bokstäver sägs vara ett långt ord i svenskan och ord med 14 bokstäver räknas som överlångt ord. Hellspong och Ledin säger att de överlånga orden i en annons består bland annat av sammansättningar. (Hellspong & Ledin 1997: 71)

Orden kan indelas även i innehållsord och formord. Till innehållsorden tillhör alla substantiv, adjektiv och många verb samt adverb och till formorden hör alla ord som uttrycker språkets logiska principer dvs. prepositioner, konjunktioner, subjunktioner och pronomen. (Hellspong & Ledin 1997: 72). Ordförrådet förändras snabbast i språksystemet och de snabba förändringarna gäller främst innehållsord, formorden berör inte lika lätt. (Edelund & Hene 2007: 11)

Inlån av nya ord och fraser förändrar andra språkliga nivåer, som exempelvis tyska ord som lånades på medeltiden in i svenska språket fick det nya avdelningsaffixen *be-*, *-innan*, *-ska* och *-het*. Plural – *s* har exempelvis kommit in i svenskan via lexikala lån från först tyskan på 1500-talet och sedan från spanskan, engelskan och franskan. Ordförrådet kan också förändras genom ökad användning av ord som redan finns i

språket dvs. man återanvänder halvt bortglömda eller lågfrekventa ord. (Edlund & Hene 2007: 11–12)

När man tittar på ord från historiskt synvinkel kan man tala om tre viktiga lånordströmmar. Den första lånordsströmmen kom under medeltiden från lågtyskan, den andra strömmen kom under 1600- och 1700-talet från franskan och den tredje strömmen kom under 1800- och 1900-talet från engelskan. Ord har lånats även från många andra håll också, som exempelvis från svenskans grannspråk. (Edlund & Hene 2007: 42)

De lexikala lån som olika språkkontaktsituationer kan ge upphov till kan utgöras såväl enskilda ord som mer eller mindre lexikaliserade fraser, t.ex. *betala*, *déjà vu* och *täcka upp* (Edlund & Hene 2007: 27). *Déjà vu* uppenbart räknas som lån för den enskilde språkbrukaren. (Edlund & Hene 2007: 27). Av orden som är med min undersökning hittar man 7 av 9 ord från boken *Främmande ord i svenska språket*. Orden *banal*, *dilemma*, *konfiskera*, *nivellera*, *procedur*, *strategisk* och *vision* hittar man från boken, medan *jämka* och *konstruktiv* finns inte med i boken *Främmande ord i svenska språket*.

2.1.3 Ordbetydelse

Ord kan vara svåra att förstå till betydelsen, svåra att stava eller svåra att böja. En del ord är svåra på alla tre sätt. Svåra ord kan också vara inslag av yrkesjargonger och innesnack. (Amnestål 1994: 26–27).

För att man skall förstå ett språkligt yttrande innebär det att man inser vad talaren talar om. Man vet väldigt lite om processen när lyssnaren uppfattar och förstår yttrandet. Linell (1978: 233) presenterar fem olika nivåer i förståelse av ett språkligt yttrande:

- 1) uppfatta de inkommande ljud- och ljussignalerna som tal eller skrift,
- 2) förstå vart och ett av de enskilda orden i yttrandet,
- 3) förstå yttrandets konventionella och strukturella betydelse, d.v.s. förstå vad det ”rent språkligt” innebär,

- 4) förstå den situationella tolkningen,
- 5) dra vissa slutsatser av yttrandets strukturella betydelse i förhållande till språksituationen.

Josephson (1982: 38) diskuterar aktiv och passiv ordförståelse: ”Aktiv ordförståelse kan definieras som förmåga att använda ett ord när det är lämpligt, passiv som förmåga att förstå ett ord när någon annan använder det.”

Synonym betyder det samma som liktydigt ord, alltså att man använder ett annat ord av något uttryck som har samma mening dvs. betydelse. Man talar om synonymiförklaringar när man omskriver ordet. Denotativ betydelse, konnotativ betydelse och pragmatiska egenskaper är de tre aspekter som synonymi brukar anses innefatta. När man pratar om ordets egentliga betydelse är det fråga om denotativ betydelse. Ett ord kan också ge upphov till sammanslutningar alltså ha en viss bibetydelse, konnotativ betydelse. Om man talar om *psykiatriska sjukhus* och *dårhus* har de samma denotativa betydelse, men konnotativa betydelsen skiljer sig från varandra. *Psykiatriska sjukhuset* uppfattas som konnotationsfritt medan *dårhus* är starkt mättat med konnotationer. Att avse ordets karaktär av allmänspråkligt ord respektive fackterm och deras förekomst är det fråga om i pragmatiska egenskaper. (Svensén 2004: 267–268)

I en synonymförklaring ska orden vara sådana som man förväntar sig vara mer kända för användare än ordet man skall förklara. Förklaringen får inte vara mera påfallande än detta uttryck i fråga om konnotationer och bruklighet. Det är viktigt att allmänspråkliga uttryck inte skall förklaras med fackspråkliga termer, dvs. synonymen skall vara begripligare än ordet man förklarar. Men fackspråkliga uttryck kan förklaras med allmänspråkliga synonymer. (Svensén 2004: 271)

Ofta ser man i ordböcker att finns bara en definition för ordet och direkt efter definitionen kommer en eller flera synonymer, det är svårt att i sådana situationer se hur förklaringens olika delar förhåller sig till varandra. Om ordböcker ger synonymer i

samband med definitioner skall de markeras, så att läsaren ser med det samma vad som är definition och vad som är synonym. (Svensén 2004: 295)

2.2 Kontext

I detta avsnitt kommer jag att presentera kort kontext, fras, sats, mening och text. *Kontext* betyder 'tillsammans med texten'. Kontext är något som berör hela den språkliga och sociala miljön som texten kommer ur och verkar i (Hellspång & Ledin 1997: 49).

En fras är en grupp ord och tillsammans bildar de den syntaktiska enheten som kan lätt växa och bli en lång nominalfras. I en nominalfras är ett substantiv eller pronomen kärnan eller huvudordet (Hellspång & Ledin 1997: 73). Orden kan kombineras med varandra till stora helheter, *fraser*. Oftast är det i en fras ett huvudord som bestämmer hela frasens egenskaper, och andra orden fungerar som bestämmningar. (Andersson 1999: 19). Ord bygger upp fraser, och fraserna bygger i sin tur upp satser (Hellspång & Ledin 1997: 74). En sats ska innehålla subjekt och predikat.

En mening är den minsta enhet som fungerar som ett självständigt yttrande (Andersson 1999: 116). Meningar är den högsta syntaktiska nivån. (Hellspång & Ledin 1997: 75). En mening börjar alltid med en stor bokstav och slutar med ett stort skiljetecken i skrift. Olika syntaktiska relationer som samordning och underordning håller orden ihop i en mening. Det finns olika meningstyper i svenska: *påståendesatser*, *alternativfrågor*, *frågeordsfrågor*, *uppmaningar*, *optativa önskningar*, *hypotetiska önskningar* och *utrop*. (Andersson 1999: 116, 129–130)

En text består av tecken, tecken innehåller något och för att tecken ska fungera ska det finnas en läsare som klarar av att tolka dem. En text kan vara kommunikativ, intentionell verbal, stabil, koherent, konventionell eller kreativ. (Hellspång & Ledin 1997: 30–38)

2.3 Tidigare undersökning

I slutet av 70-talet och i början av 80-talet gjordes det i Sverige två betydande undersökningar om förståelsen av så kallade samhällsord. Peter Cassirers undersökning heter *Studier över ordförståelse: Rapport från projektet svenskarna och deras ord* (1977). Den andra är Nils Fricks och Sten Malmströms klassiska bok *Språkklyftan: Hur 700 ord förstås och missförstås* (1976). Båda undersökningarna visade att det var knappt med förståelsen. Peter Cassirers samt Nils Fricks och Sten Malmströms samt några mindre undersökningar presenteras i detta kapitel.

2.3.1 Språkklyftan

Undersökningen Språkklyftan har utförts under åren 1971, 1974 och 1975 och resultaten publicerades år 1976. Det var 700 deltagare i undersökningen och de var personer från Arbetsmarknadsstyrelsens kurser vid AMU-centret. Undersökningarna har delats upp så att varje deltagare har fått en lista med 100 ord. Ett ords förståelse har prövats på 90–100 personer. (Frick & Malmström: 1976: 10)

De ord som Språkklyftan har undersökt är ord som man möter i vardagen som i television, radio, nyheter eller tidningar. De valda orden är sådana som man använder i vardaglig kommunikation som på arbetsplatserna, i diskussioner med tjänsteman eller på föreningsmöten. Undersökningen innefattar ord som *ambitiös, vederhäftig, dimensioner, hävda* dvs. adjektiv, adverb, substantiv och verb. (Frick & Malmström 1976: 10–11)

Orden i Språkklyftan hämtas från ordboken *Ord vi möter* (1974), från åtta rapporter från Metallarbetarförbundets kongress 1973 och från brev, upplysningsskrifter eller blanketter som myndigheter använder i umgänget med allmänheten. Ordlistan gallrades först med Fricks erfarenheter av ordförståelse och sedan med hjälp av en mer omfattande ordförståelseundersökning. (Frick & Malmström 1976: 11)

Många av de ord som Språkklyftan undersökte har flera olika betydelser. Orden som tillfrågades har satts in i meningar. Meningarna har uppbyggts så att informanterna skulle få en föreställning om i vilka sammanhang orden brukar förekomma eller tips om vilken ordklass det tillfrågade ordet hör till. I undersökningen bads deltagarna kryssa för ett av alternativen: *vet säkert vad ordet betyder, tror jag vet vad ordet betyder* eller *vet inte vad ordet betyder*. Efter det skulle de ange vad ord betyder. Meningen med att ange vad ordet betyder är att fånga in de farliga fallen, feltolkningar. Språkklyftan vill i första hand mäta det passiva ordförrådet inte det aktiva, alltså hur informanterna uppfattar ordet när de läser eller hör dem, inte hur de själv skulle handskas med orden. Bedömningen av svaren har indelats på 3 olika sätt: *rätta svar, delvis rätt* eller *felaktiga svar*. *Rätta svar* definierar Språkklyftan på följande sätt ”svar som anger att den tillfrågade anser sig säkert förstå (eller tror sig förstå) betydelsen och som ger en godtagbar översättning”. ”Svar som anger att den tillfrågade anser sig säkert förstå (eller tror sig förstå) ordet och ger en översättning som bedömts som delvis rätt” är enligt språkklyftan *delvis rätt svar*. Till de *felaktiga svaren* räknas ”översättningar som bedömts som klar feltolkning, svar där tillfrågade har angett att vet inte vad ordet betyder och frågor som är helt observerade”. (Frick & Malmström 1976: 12-14)

I genomsnitt förstått informanterna i förstått de undersökta orden ungefär på följande sätt: 70 % anser sig förstå orden medan 30 % förklarar att det inte förstår orden. 55 % av alla svar ger översättningar som bedömts som godtagbara, 5 % ger översättningar som har bedömts som delvis rätt och 10 % kommer med klara feltolkningar. Feltolkningar har stor betydelse som språkligt hinder (Frick & Malmström 1976: 15).

2.3.2 Andra undersökningar

Josephson har gjort sin undersökning om svåra ord år 1982. Hans undersökning heter *Svåra ord en undersökning av förståelsen av 153 ord från ekonomiska, sociala och politiska sammanhang*. Sandra Scott från Umeå universitet har också undersökt ordförståelse. Hon har gjort en litteraturstudie som heter: *En litteraturstudie med*

anknytning till högskoleprovets ORD-prov, 2004. Hagström och Palmblad har gjort undersökningar om ordförståelse vid Göteborgs universitet. Björn Hagström har undersökt utländska läkarens ordförståelse med hjälp av en ordförståelsetest. Den nyaste undersökningen har gjorts av Språktidningen våren 2010.

Palmblads undersökning heter *Svenska Nyord 1985–2007. En studie av 53 svenska nyord (1985–2007) gällande användningsfrekvens, ordförståelse och betydelseförändring*. Studiet är en undersökning av 53 svenska nyord 1985–2007. Hon har undersökt användningsfrekvens, ordförståelse och betydelseförändringar hos dem. De har excerperats ur *Nyordsboken* (2000) och ur nyordslistor i tidskriften *Språkvård* 2001–2007. Nyorden har sammanställts i ett frågeformulär som har besvarats av 66 informanter. Informanterna har olika åldrar och olika kön. För varje ord i frågeformuläret finns fyra frågor. De handlar om hur ofta informanterna träffar på nyordet, om de använder det själva, om de vet vad ordet betyder och om de med egna ord kan förklara betydelsen. Hon ville att nyorden var allmänspråkliga, aktuella och etablerade. Undersökningens resultat visar att det inte finns någon större skillnad i ordförståelse eller användning av nyord beroende på informanternas kön. I några enstaka fall skiljer sig resultaten dock åt, men det beror troligen på en kombination av köns- och åldersrelaterade faktorer. (Palmblad 2008)

Den nyaste undersökningen om temat har gjorts av Språktidningen. De genomförde studien under våren 2010. De har jämfört förståelsen av orden med förståelsen i två tidigare undersökningar, dels den undersökning som publicerades i *Språkklyftan*, dels en uppföljning som Skatteverket gjorde år 2005.

Språktidningens deltagare var från informationsträffar eller uppdragsutbildningar anordnade av Arbetsförmedlingen. Studien genomfördes på två orter i Skåne och omfattade 46 personer. Testpersoner fick se 50 ord insatta i korta meningar, som *Hon har nyss fått sitt certifikat*. För varje ord skulle de ta ställning till om de säkert ansåg sig förstå ordet, om de trodde sig förstå ordet eller om de inte ansåg sig förstå ordet. De ombads också göra en kort översättning av orden.

Språktidningens studie visar att i dag verkar ordförståelsen faktiskt inte vara bättre än på 1970-talet - trots den stora satsning på utbildning och breddad rekrytering till universitet och högskolor som har skett sedan dess. Som förväntat har yngre sämre resultat än äldre.

Mest slående i Språktidningens undersökning är att skillnaden är stor mellan vad man tror att man förstår och vad man faktiskt förstår. Flera studier har tidigare visat att man inte är så bra på att bedöma sitt eget språk: det är en ganska stor skillnad mellan hur man tror att man talar och det faktiska sättet att tala. I Språktidningens undersökning syns detta tydligt: i medeltal anser 83 procent att de vet vad ett ord betyder, men bara 71 procent prickar in det korrekta svaret. (Språktidningen)

3 LEXIKOGRAFISK BETYDELSEBESKRIVNING

I detta kapitel kommer jag att diskutera lexikografi och speciellt enspråkiga svenska ordböcker. Jag kommer att berätta kort om betydelsebeskrivning av substantiv, adjektiv och verb i enspråkiga ordböcker samt diskutera kort synonymi.

Svensén (2004) definierar lexikografi som en verksamhet som går ut på att samla, observera, utvälja, analysera och i en ordbok beskriva lexikaliska enheter tillhörande ett eller flera språk. Svensén (2004) säger också att lexikografi är teoretisk lexikografi eller metalexikografi som betyder undersökning och utveckling av teorier när det är fråga om ordböckers tillkomst, egenskaper, ändamål och användning. Kort sagt när man talar om lexikografi talar man om vetenskap om ordböcker (MOT Norstedts Svensk ordbok 1.0).

Begreppet "lexikologi" kommer ofta upp i samband med begreppet "lexikografi" och det finns många olika uppfattningar hur dessa två förhåller sig till varandra. En del säger att lexikografi och lexikologi är samma sak, medan andra tycker att det inte är samma sak. Andra tycker att lexikografi är en del av lexikologi. Det tredje synsättet säger att lexikologi är det samma som metalexikografi (metalexikografisk produkt är till exempel en handbok i lexikografi) (Svensén 2004: 3). Lexikografi är ett delområde av lingvistik. Enligt boken Nordisk lexikografisk ordbok är lexikografi en del av lexikologi (Bergenholtz 1997: 13). Lexikologi är vetenskapen om ordförrådets uppbyggnad och struktur (MOT Norstedts Svensk ordbok 1.0). Romppainen (2001) säger att lexikografi är en systematisk uppräknings av ett språks eller en dialekts lexikon eller delar av ett lexikon och att lexikologi är forskning av ett språks lexikon vad gäller bl.a. etymologi, semantik, onomasiologi.

Ordböcker är hjälpmedel som man använder för att förbättra den allmänna språkfärdigheten på modersmålet och också för att underlätta språkfärdigheten på de främmande språken. Det finns många olika typer av ordböcker och de används i olika funktioner. Det finns ordböcker som förklarar modersmålet på modersmålet, modersmålet översatt till ett främmande språk eller tvärtom, ett främmande språk

beskrivet på det främmande språket eller ordböcker som förklarar ett främmande språk både på det främmande språket och på modersmålet (Svensén 2004: 16–25). Min avhandling fokuserar sig på ordböcker som förklarar modersmålet på modersmålet. Som sagt har ordböcker olika funktioner, men främsta funktioner är att understödja kommunikationen mellan modersmålstalare eller mellan modersmålet och ett främmande språk och att understödja inläring av språk, antingen på modersmålet eller på ett främmande språk (Svensén 2004: 2). Ordböcker som förklarar modersmålet på modersmålet utgår från att användarens modersmål är bristfälligt (Svensén 2004: 16). Modersmålsanvändare vill fylla sina kunskapsluckor och oftast vill användaren ta reda på och kontrollera om ens intuition om ett ords betydelse är riktig och i vilka sammanhang man kan använda ordet.

3.1 Ordböcker

”Enspråkiga ordböcker inriktade på speciella fackområden kallas också ibland för ”lexikon” men då med ett attribut eller förled som specificerar fackområdet (ekonomiskt lexikon)” (Svensén 2004: 4). Innan man börjar beskriva ordens betydelse ska man göra en preliminär analys av teckeninnehållet och fundera om ordet anses ha en betydelse eller flera betydelser. Man talar om *monosemi* då ordet har en betydelse och *polysemi* om ordet har flera betydelser. Ordens betydelsestruktur delas i fem olika indelningskriterier när det är fråga om delbetydelser: morfologiska, syntagmatiska, semantiska, paradigmatiska och pragmatiska kriterier. I fråga om morfologiska kriterier får ordet en viss form när det gäller numerus och species hos substantivet när ordet har en viss betydelse. När man pratar om syntagmatiska kriterier är det fråga om ordens kombinatoriska egenskaper, ordet kan vara kopplade till olika betydelser. I semantiska kriterier är det fråga om att analysera fram de olika komponenter som utgör ordets betydelse i dess olika användningar. Paradigmatiska kriterier betyder att man leker med ord, byter ordet mot olika synonymer eller ersättare för att pröva om betydelseskilnader och betydelselikheter finns att tillgå. Pragmatiska kriterier används inom olika fackområden. (Svensén 2004: 258–264)

Det sägs i *Handbok i lexikografi* att när man gör betydelsebeskrivningar i en enspråkig ordbok finns det en huvudregel, att definitionens huvudord skall höra till samma ordklass som ordet man ger definitionen åt. Men oftast måste man frånga denna huvudregel. (Svensén 2004: 284)

När man definierar substantiv i en enspråkig ordbok, är definitionens huvudord oftast ett substantiv. Specifikt drag anges med hjälp av olika bestämningar som adjektivattribut, prepositionsattribut, satsförkortningar eller med relativsatser. I fråga om substantiv som står för handlingar eller och egenskaper, dvs. abstrakta begrepp, låter man definitionen inledas på en hög abstraktionsnivå med ett huvudord som är substantiv. I detta fall händer det ofta så att definitionens huvudord är svårare att förstå än ordet man ger definitionen åt. När det är fråga om substantiv som betecknar handlingar och egenskaper kan man börja definitionen tillexempel med ”det att” följt av en sats eller en infinitiv t.ex. *tillströmning det att många människor söker sig åt ett visst håll*. Vissa ordböcker använder ”när” i stället för ”det att” t.ex. *tillströmning när många människor söker sig åt ett visst håll*. (Svensén 2004: 284)

I fråga om betydelsebeskrivning av adjektiv i enspråkiga ordböcker, fungerar inte adjektivet likadant som substantivet i betydelsebeskrivning av substantivet i enspråkiga ordböcker. Adjektiv bildar inte på samma sätt hierarkiska system som substantiv gör. I adjektivdefinitioner ligger huvudinnehållet i de övriga komponenterna. Adjektiv förklaras ofta med morfosemantisk definition. Adjektivdefinitioner utformas också med relativsatser. Relativsatser förekommer också i morfosemantiska adjektivdefinitioner som t.ex. *idealistisk som kännetecknas av idealitet* (Svensén 2004: 285). Att utforma verbdefinitioner vållar speciella svårigheter, eftersom verbet är i central ställning i satsen. Lättaste sätt att definiera verb är att ge exempel (Svensén 2004: 287).

Enspråkiga svenska ordböcker brukar böja i stort sett alla de ord som kan böjas. Substantivet får bestämd form singular och obestämd form i plural. Bestämd form i plural visas bara om den inte slutar på *-na*. När bestämd form singular och obestämd form är likadana kan man inte sluta sig till ordets genus. I före nämnda fall kan man ange obestämd artikel. I enspråkiga svenska ordböcker visar man neutrum och

komparativ av adjektivet. Frånvaro av komparativändelse bör tolkas så att ordet inte kan kompareras alls eller att komparation sker med hjälp av *mest* och *mer*. ”De olika verbtyperna i svenskan behöver olika många temaformer för att man skall kunna sluta sig till den fullständiga böjningen”. Man brukar ange för den mest vanligaste verbtypen preteritum: kasta *-de*. (Svensén 2004: 172)

3.2 De undersökta orden

I detta avsnitt kommer jag att diskutera orden i tre olika grupper, första gruppen är adjektivorden och de två övriga substantiv- och verborden. Först ger jag den mening som jag använder i enkäten och sedan analyserar jag ordet. Jag kommer att analysera orden med hjälp av MOT Norstedts Svensk ordbok 1.0, Svenska Akademiens ordlista (SAOL), webbsidan www.synonymer.se och Svenska Ordboken som är utarbetad av Bengt Oreström. Jag kommer att ge definition samt synonymer och diskutera vilka betydelser som är relevanta med tanke på de kontexter som förekommer i undersökningen. Jag har gett motsatsorden för några ord, eftersom de kan hjälpa läsaren att förstå ordet bättre samt i vissa fall har jag också gett andra exempel på ordförekomster, meningarna har jag tagit från Internet.

3.2.1 Adjektiv

I detta avsnitt kommer jag att diskutera adjektivorden i alfabetisk ordning. Första ordet som jag kommer att analysera är ordet *banal* (A1) och sedan *konstruktiv* (A2) och sist *strategisk* (A3).

Kontext för A1: En **banal** utställning. Ordet *banal*, *banalt*, *banala* är adjektiv och betydelsen är alltför ofta använd eller förekommande och därför ointressant, kommer det fram i MOT Norstedts Svensk ordbok 1.0. Svenska Akademiens ordlista, SAOL,

samt MOT ger *alldaglig* och *utsliten* som synonyma ord. SAOL ger också ordet *platt* som synonym. Webbsidan www.synonymer.se ger många olika synonymer åt ordet *banal*, men också samma som SAOL och MOT: *alldaglig*, *utsliten*, *sliten*, *platt*, *intetsägande*, *själlös*, *opersonlig*, *uttryckslös*, *trivial*, *yttlig*, *schablonmässig*, *vardaglig*. Webbsidan www.synonymer.se ger också motsatsord: *exklusiv*, *originell* och *uttrycksfull*. Nedan i exempel 1 finns andra kontext där ordet *banal* har använts:

- (1) Dessvärre möter vi dem i en nog så banal och intetsägande tappning i Lauri Nurkses Skojarna (Veijarit).
(<http://www.hbl.fi/text/kultur/2010/12/29/w56867.php>)

Kontext för A2: Hennes fråga är **konstruktiv**. MOT förklarar ordet *konstruktiv* ”som på ett positivt sätt inriktad på att bygga upp något”. Adjektivet *konstruktiv* får följande synonyma ord i SAOL: *uppbyggande* och *nyskapande*. MOT och Webbsidan www.synonymer.se ger *destruktiv* som motsatsord för *konstruktiv*. Webbsidan www.synonymer.se ger följande ord som synonyma ord: *skapande*, *uppbyggande*, *positiv*, *kreativ*, *produktiv*, *idérik*, *hörande till konstruktionen*, *strukturell* och *bärande*. Nedan i exempel 2 finns det en annan kontext för ordet *konstruktiv*:

- (2) Socialdemokraternas ekonomisk-politiska talesman Thomas Östros välkomnar Finanspolitiska rådets analys och kallar kritiken för "konstruktiv". (<http://www.dn.se/ekonomi/ostros-konstruktiv-kritik>)

Kontexten för A3: Han ställde frågan i ett **strategiskt** ögonblick. *Strategisk* är ett adjektiv och den har att göra med strategi säger MOT. Om *strategi* säger MOT att det är

ett långsiktigt övergripande tillvägagångssätt. Webbsidan ger följande synonyma ord för *strategisk*: *välplanerad*, *väl planlagd*, *taktisk*, *metodisk*; *framsynt* och *beräknande*. SAOL säger bara att ordet är ett adjektiv. Nedan i exempel 3 finns det en annan kontext där ordet *strategisk* har använts:

- (3) *Strategiskt* mål uppnått. (<http://www.aktietorget.se>)

3.2.2 Substantiv

I detta avsnitt kommer jag att diskutera substantivorden i alfabetisk ordning, Första ordet som jag kommer att analysera är ordet dilemma (S1) och andra är procedur (S2) och tredje är vision (S3).

Kontexten för S1: Han har råkat i ett **dilemma**. Ordet dilemma är substantiv och MOT förklarar ordet på följande sätt: svår valsituation vanligen p.g.a. att motstridiga krav måste uppfyllas. MOT och SAOL samt Webbsidan *www.synonymer.se* ger ordet knipa som synonym ord. MOT och Webbsidan *www.synonymer.se* ger också ordet trångmål medan SAOL och Webbsidan *www.synonymer.se* ger ordet klämma som synonym ord. SAOL ger också ordet förlägenhet som synonym ord, och Webbsidan *www.synonymer.se* ger åtta olika synonyma ord: svårighet, svår valsituation, *kinkig* belägenhet, *bryderi*, *problem*, *bekymmer*. Nedan i exempel 4 finns det en annan kontext var ordet dilemma har använts:

- (4) Många unga med invandrarbakgrund har hamnat i detta dilemma.
(www.linkoping.se/.../Fodd-och-uppvaxt-i-Sverige-men-anda-inte-svensk/)

Kontexten för S2: EU startar rättslig **procedur** mot Grekland. Substantivet *procedur*, *proceduren*, *procedurer* är ett tillvägagångssätt vid åstadkommande av något eller det

kan också vara fråga om ett formellt sätt att hålla ett sammanträde eller en rättegång: *procedurfråga*; *procedurregel* skriver MOT. SAOL och Webbsidan www.synonymer.se har tre likadana synonymer: *förfaringssätt*, *förfarande* och *ordning i rättegång*. Webbsidan www.synonymer.se har ännu två synonymer som inte kommer fram i MOT eller SAOL: *sätt att gå tillväga* och *förhandlingsordning*. Nedan i exempel 5 finns det en annan kontext var ordet *procedur* har använts:

- (5) Och den rättsliga proceduren måste gå via åklagare.
(ttela.se/start/.../1.1124740-slarviga-straffas-med-hoga-boter)

Kontexten för S3: Han har en **vision** om bättre samhälle. *Vision*, *visionen* *visioner* är substantiv och enligt MOT betyder det synupplevelse utan motsvarighet i verkligheten eller överförda framtida idealbild att sträva mot. SAOL och Webbsidan www.synonymer.se ger *syn*, *uppenbarelse* och *framtidssyn* som synonyma ord. Webbsidan www.synonymer.se ger också orden *hallucination*, *hägring*, *drömsyn*, *drömbild*, *utopi* och *idealbild* som synonyma ord. Nedan i exempel 6 finns det en annan kontext var ordet *vision* har använts:

- (6) Vi har en **vision** om framtiden i Halmstad.
(www.halmstad.se/halmstad2020)

3.2.3 Verb

I detta avsnitt kommer jag att diskutera verborden i alfabetisk ordning, Första ordet som ja kommer att analysera är ordet *jämka* (V1) och sedan *konfiskera* (V2) och sist *nivellera* (V3).

Kontexten för V1: Vi får båda **jämka** lite grann. Verbet *jämka* betyder enligt MOT att man försiktigt eller obetydligt flyttar något till lämpligare position och speciellt i ekonomi betyder det sammanhang där man minskar viss utsträckning. SAOL säger bara att ordet är ett verb. MOT ger inga synonyma ord medan Webbsidan www.synonymer.se har olika synonyma ord: *flytta lite, maka på, rätta till; ändra, korrigera, reglera, justera, modifiera; medla, närma till varandra, sammanjämka; pruta, slå av på, minska i viss utsträckning; avpassa, lämpa*. Nedan i exempel 7 finns det en annan kontext var ordet *jämka* har använts:

- (7) Detta innebär givetvis att alla får jämka.
(www6.idrottonline.se/.../Sakerhets-och-gruppledare-instruktioner-MAIF-CK/)

Kontexten för V2: Polisen har **konfiskerat** det. Verbet *konfiskera, konfiskerade, konfiskerat* betyder att man beslagtar utan att ge (full) ersättning speciellt i fråga om indragning av enskild egendom till staten, säger MOT. SAOL och Webbsidan www.synonymer.se säger likaså och ger synonyma ord som: *beslagta* och *indra till staten*. Webbsidan www.synonymer.se ger också *lägga beslag på* som synonymt ord. I exempel 8 nedan finns det kontext var ordet *konfiskera* har också använts:

- (8) För självklart ska inte staten *konfiskera* Volvo och ge skattepengar till Ford. (<http://www.svd.se/opinion/ledarsidan>)

Kontexten för V3: Lönerna **nivelleras**. *Nivellera, nivellerade, nivellerat* är ett verb och det betyder enligt MOT att man utjämnar till en nivå eller att man utjämnar (kvalitets) skillnader mellan olika grupper eller att man avväger för höjdmätning. SAOL och Webbsidan www.synonymer.se har likadana förklaringar. SAOL och Webbsidan www.synonymer.se har också synonymer: *göra jämn* och *utsläta*. SAOL har också en synonym: (lantmät) *avväga vid fältmätning* medan Webbsidan www.synonymer.se har

flera synonymer: *bestämna höjdskillnader, avväga, likrikta* och *standardisera*. Nedan i exempel 9 finns det en annan kontext var ordet *nivellera* har använts:

- (9) – Vi kan från avtal 2000 och framåt se att så länge vi har varit överens med arbetsgivaren om att differentiera lönerna så har vi nivellerat, säger Björn Hareland.

4 DE NIO UTVALDA ORDBETYDELSERNA

I detta kapitel kommer jag först att analysera orden en i alfabetisk ordning. Jag kommer att redogöra för informanternas svar. Jag använder förkortningar SG av de svenskspråkiga informanterna och FG av de finskspråkiga informanterna. Jag har också numrerat informanterna i båda grupperna från 1 till 7. Jag har illustrerat hur informanterna har svarat ”vet säkert vad ordet betyder”, ”tror jag vet vad ordet betyder” och ”vet inte vad ordet betyder”, samt är informanternas svar ”rätt svar”, ”delvis rätt” eller ”felaktig svar”. Jag kommer att diskutera om svaren är ”rätt svar”, ”delvis rätt svar” eller ”felaktig svar”. Till sist kommer jag att diskutera kort synonymmer, dvs. vilka synonymmer informanterna har använt och om de är samma synonymmer som Svenska Akademiens ordlista SAOL, MOT och webbsidan www.synonymer.se har använt. Av varje ord har jag gjort en tabell där man ser de synonymmer som informanterna har föreslagit.

4.1 Ordbetydelserna i ljuset av svårighetsgrad

Under detta avsnitt kommer jag att analysera de ord som var lätta och svåra i Språkklyftan samt de ord som är tagna ur Svenska Akademiens Ordlista, SAOL. De lätta orden i *Språkklyftan* var *dilemma*, *jämka* och *vision*, dvs. två substantiv och ett verb. De svåra orden var *konfiskera*, *konstruktiv* och *nivellera*, dvs. två verb och ett adjektiv. Orden som är ur SAOL är *banal*, *procedur* och *strategisk*, dvs. två adjektiv och ett substantiv ingår i denna kategori.

4.1.1 Lätta ord i Språkklyftan

Under detta avsnitt kommer jag att analysera de ord som var lätta i Språkklyftan. De lätta orden i *Språkklyftan* var *dilemma*, *jämka* och *vision*, dvs. två substantiv och ett verb.

4.1.1.1 Dilemma

I hela materialet vet 10 informanter säkert vad dilemma betyder och 4 tror sig veta detta. Studenterna med svenska som modersmål dvs. alla 7 SG säger att de vet säkert vad ordet betyder, medan bara 3 av 7 FG säger så. 4 av 7 FG, över 50 %, säger att de tror de vet vad ordet dilemma betyder. Ingen av informanter har svarat att de inte vet vad ordet betyder. Se informanternas svar i tabell 1.

Tabell 1. Hur informanterna känner igen ordet *dilemma*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	3	7	10
Tror	4	-	4
Vet inte	-	-	-

SG 1 vet säkert vad ordet *dilemma* betyder och hon förklarar ordet att det är en situation där lösningen inte är uppenbar, det är en svår situation och ger *problem* som synonymt ord. SG2 vet också säkert vad ordet betyder och förklarar det att det är ett problem som är svårt att lösa och ger också *problem* som synonymt ord samt *svårighet*. SG 3 vet vad ordet betyder och ger *svårt val* som synonymt ord. Hon säger att det är en situation där man har flera valmöjligheter och inte riktigt kan välja. SG 4 ger *ställningstagande* som synonym och hon vet också vad ordet betyder. Hon förklarar ordet som de andra informanterna: en svår situation som är svår att lösa och man kan inte riktigt välja vad

som är rätt och vad som är fel. SG 5 säger också att hon vet vad ordet betyder, men ger inga synonyma ord. Hon har förklarat ordet på följande sätt: två eller flera utvägar på en situation, svårt att bestämma vilken man skall ta. De olika alternativen har sina egna + och - sidor. SG 6 vet vad ordet betyder och ger *trängsmål* som synonymt ord. Hon har förklarat att om en person har råkat i ett dilemma, har den personen svårt att välja vad den skall göra. SG 7 ger också *problem* som synonym och vet säkert vad ordet betyder. Hon har förklarat ordet som ett problem, något som skapar huvudbry, men vet inte vad man skall göra.

FG 1 vet säkert vad ordet betyder och ger likaså *problem* som synonymt ord. Hon förklarar ordet likadant som svenskspråkiga informanter, ett svårt problem och man vet inte vad man borde göra. FG 2 tror att hon vet vad ordet betyder, men hon har inte gett några synonymer. Hon förklarar ordet på följande sätt: svårt situation vad man än bestämmer sig för att göra. FG 3 förklarar ordet genom att det är någonting som man inte kan reda ut. Hon säger att hon vet säkert vad ordet betyder och hon ger också *problem* som synonym ord. FG 4 säger att hon tror hon vet vad ordet betyder, men har inte gett synonyma ord eller förklaring. FG 5 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon ger *problem* som synonym ord och förklarar att det är något man inte kan lösa. FG 6 tror hon vet vad ordet betyder, men har inte gett synonyma ord. Hon förklarar ordet att man inte vet hur man borde fortsätta, man måste välja mellan flera alternativ. FG 7 ger också *problem* som synonym ord, hon säger att hon tror sig veta vad ordet betyder. Så förklarar hon ordet: ”inte precis problem, men man funderar i alla fall skulle man göra si eller så.”

Tabell 2. Antalet informanter som förstår ordet *dilemma*

	FG	SG	Summa
Rätt	1	6	7
Delvis rätt	5	1	6
Fel	1	-	1

Nästan alla SG vet vad ordet *dilemma* betyder, medan bara 1 av 7 FG vet vad ordet betyder. En av 7 SG har svarat delvis rätt och 5 av 7 FG, över 50 % har svarat delvis rätt, dvs. de förstår inte helt ordet *dilemma*, men har någon aning om ordet. Ingen av SG har svarat felaktigt, medan en av de FG inte har förstått ordet *dilemma*.

SG 1 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och ger ett godtagbart svar. Hennes svar räknas som rätt svar. SG 2 svar är också rätt svar, eftersom hon vet säkert vad ordet betyder och hennes förklaring är rätt. SG 3 svar räknas också som rätt svar, eftersom hon har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och förklaringen är godtagbar. SG 5 säger att hon vet vad ordet betyder och hon har förklarat ordet bra. SG 6 svar kan kategoriseras som rätt svar, eftersom hon har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har förklarat ordet godtagbart. SG 7 har också svarat att hon vet vad ordet betyder och gett en godtagbar förklaring, därför räknas hennes svar som rätt svar. FG 1 har svarat att hon vet vad ordet betyder och gett ett godtagbart svar dvs. hennes svar är rätt.

SG 4 säger att hon vet säkert vad ordet betyder men jag kategoriserar hennes svar som delvis rätt, eftersom hon förklarar att ordet betyder om svåra val och om att välja rätt eller fel. Samt att ordet betyder ställningstagande. SG 4 har delvis rätt, dvs. hon är på rätt spår, men jag anser att hennes svar är för starkt uttryckt. FG 2 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har gett ett vagt svar, men jag tror hon tror sig veta ungefär vad ordet betyder. Hon har sagt att *dilemma* betyder samma som en *svår situation*, vad som helst man bestämmer att göra.

FG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder men hennes förklaring är inte bra. Hon har använt *problem* som synonym, vilket är helt godtagbart, men hennes förklaring att *dilemma* är något man kan inte reda ut. Jag anser att *dilemma* är något som man kan reda ut, men det krävs extra mycket jobb och tänkande. FG 5 har likadant svar som FG 3, och för samma orsak räknar jag hennes svar som delvis rätt. FG 6 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder, men ger inga synonyma ord och hennes förklaring är delvis rätt men väldigt knapp. FG 7 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder men hennes förklaring är väldigt vag. Hon har gett ordet *problem* som synonymt ord, vilket är helt

korrekt, men jag kategoriserar hennes svar som delvis rätt på grund av hennes vaga förklaring.

FG 4 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder, men hon har inte get någon synonymt ord eller förklarat ordet. Eftersom jag inte får bevis att hon kanske skulle veta vad ordet betyder, måste jag räkna hennes svar som felaktig svar. Se tabell 2.

Tablå 3. Synonymer för ordet *dilemma*

FG	SG	Ordböckerna
Problem (4)	Problem (3) Ställningstagande Svårighet Svårt val Trångmål	Bekymmer Bryderi Förlägenhet Kinkig belägenhet Klämma Knipa Problem Svårighet Svår valsituation Trångmål

7 informanter gav *problem* som synonymt ord för *dilemma*, se tablå 3. Andra synonyma ord som informanterna gav är *trångmål*, *ställningstagande* och *svårighet*. De två sista av dessa tre synonymer är korrekta synonymer, men den förstnämnda har en helt annan denotativ betydelse. En av informanterna ger också *svårt val* som synonymt ord. MOT och SAOL samt Webbsidan www.synonymer.se ger ordet *knipa* som synonymt ord. MOT och Webbsidan www.synonymer.se ger också ordet *trångmål* medan SAOL och Webbsidan www.synonymer.se ger ordet *klämma* som synonym. SAOL ger också ordet *förlägenhet* som synonym, och Webbsidan www.synonymer.se ger åtta olika synonyma ord: *svårighet*, *svår valsituation*, *kinkig belägenhet*, *bryderi*, *problem*, *bekymmer*.

4.1.1.2 Jämka

I hela materialet vet 2 studenter säkert vad *jämka* betyder, 4 tror sig veta och 8 vet inte vad ordet *jämka* betyder. 2 av 7 SG har svarat att de vet säkert vad ordet *jämka* betyder och 4 av 7 SG, över 50 %, har svarat att de tror de vet vad ordet betyder. Bara 1 av 7 SG har svarat att hon inte vet vad ordet betyder och alla FG har svarat att de inte vet vad ordet *jämka* betyder och ingen i denna grupp ger därmed synonymer eller förklarar ordet. Se tabell 3.

Tabell 3. Hur informanterna känner igen ordet *jämka*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	-	2	2
Tror	-	4	4
Vet inte	7	1	8

SG 1 och 2 tror att de vet ordet *jämka* betyder. SG 1 och 2 ger inga synonyma ord, men SG 1 förklarar ordet kort med synonymt ord *anpassa* och *flexibel förmåga*. SG 2 förklarar att ordet betyder samma som att *göra kompromiss*. SG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon ger *passa in* som synonymt ord och förklarar ordet som följer: *om man har olika åsikter så måste båda ändra sig lite, "man möts på mitten"*. SG 4 tror sig veta vad ordet betyder, hon förklarar ordet kort: *att tveka*. Hon har inte gett synonyma ord.

SG 5 tror sig vet vad ordet betyder. Hon ger *ge efter*, *kompromissa* som synonyma ord. *Att man ger lite efter på sin egen synpunkt eller åsikt*, förklarar hon ordet. SG 6 säger att hon inte vet vad ordet betyder, men hon har ändå gett *klaga* som synonymt ord, och förklarar att kanske det betyder *klaga*. SG 7 säger att hon vet säkert vad ordet betyder, hon ger också *kompromissa* som synonymt ord. Hon förklarar ordet: *man måste anpassa sig lite så att båda parterna kommer överens*.

Tabell 4. Antalet informanter som förstår ordet *jämka*

	FG	SG	Summa
Rätt	-	3	3
Delvis rätt	-	2	2
Fel	7	2	9

3 av 7 SG har svarat rätt, de förstår vad ordet *jämka* betyder, medan 2 av 7 SG har svarat delvis rätt, de har en aning om orden betydelse. 2 av 7 SG samt alla 7 FG har svarat felaktigt, de förstår alltså inte vad ordet *jämka* betyder i kontexten: *Vi får båda jämka lite grann.*

SG 3 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och jag räknar hennes svar som korrekt, eftersom hon har förklarat ordet godtagbart och gett ett korrekt synonymt ord. SG 5 har svarat att hon tror hon vet vad ordet betyder, men eftersom hon har förklarat ordet godtagbart samt gett godtagbara synonymer, räknar jag hennes svar som korrekt. SG 7 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har förklarat ordet helt rätt samt gett *kompromissa* som synonymt ord.

SG 1 säger att hon tror hon vet vad ordet betyder och har gett en förklaring som inte är helt korrekt men inte helt fel heller. Jag räknar hennes svar som delvis rätt, eftersom hon övertygar mig som att hon har en aning om ordet. SG 2 säger att hon tror hon vet vad ordet betyder men har inte gett något synonymt ord. Hon har förklarat att *jämka* betyder det samma som att göra kompromiss. Jag anser att hon har helt rätt.

SG 4 har svarat att hon tror hon vet vad ordet betyder, men hennes förklaring är fel. Hon säger att *jämka* betyder samma som tveka, därför är hennes svar felaktig. SG 6 säger att hon inte vet vad ordet betyder, hon har förklarat ordet samt gett ett synonymt ord, men de är båda felaktiga. Alla sju FG har svarat att de inte vet vad *jämka* betyder och ingen

har ens försökt förklara ordet eller ge synonyma ord. Alla svar räknas därför som felaktiga svar. Se tabell 4.

Tablå 4. Synonymer för ordet *jämka*

FG	SG	Ordböckerna
	Ge efter Klaga Kompromissa (2) Passa in	Avpassa Flytta lite Justera Korrigera Lämpa Maka på Medla Minska i viss utsträckning Modifiera Närma till avrandra Pruta Reglera Rätta till Sammanjämka Slå av på Ändra

Ordet *jämka* fick inte många synonyma ord av mina informanter, se tablå 4. Webbsidan www.synonymer.se har olika synonyma ord för ordet *jämka*: flytta lite, *maka på*, rätta till; ändra, *korrigera*, *reglera*, *justera*, *modifiera*; *medla*, närma till varandra, sammanjämka; *pruta*, slå av på, minska i viss utsträckning; *avpassa*, lämpa. Informanterna gav ”pass in”, ge efter, kompromissa och klaga som synonyma ord. Av dessa är klaga ett felaktigt val i den angivna kontexten.

4.1.1.3 Vision

I hela materialet vet 12 studenter säkert vad ordet *vision* betyder och 1 tror sig veta. I tabell 5 ser man att i både SG och FG säger nästan alla (6 av 7) att de vet vad ordet *vision* betyder. 1 av 7 SG har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder och en i FG har låtit bli att svara.

Tabell 5. Hur informanterna känner igen ordet *vision*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	6	6	12
Tror	-	1	1
Vet inte	-	-	-

(en finskspråkig student har inte svarat)

SG 1 svarade att hon vet säkert vad ordet *vision* är, men hon har inte här heller gett synonyma ord, utan förklarat ordet med orden *föreställning* och "*inre bild*". SG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och hon ger *dröm* och *önskan* som synonyma ord. Hon förklarar: *det betyder att man har en viss önskan om hur något skall se ut, och man ser det framför sig.* SG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon ger *inre bild* som synonymt ord och förklarar ordet: *det är en bild man ser inne i sitt huvud, handlar om en dröm.* SG 4 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon ger *bild av* och *föreställning om något* som synonyma ord. Hon förklarar att ordet betyder: *en föreställning om ett bättre samhälle.* SG 5 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon ger *bild* som synonym och förklarar ordet på följande sätt: *en bild i huvudet om något, ofta som man önskar att se hur skulle kunna vara.* SG 6 tror sig veta vad ordet betyder. Hon ger *dröm* som synonym och förklara ordet på följande sätt: *det betyder typ dröm, om man har visioner har man drömmar om något.* SG 7 vet säkert vad ordet betyder. Hon förklarar ordet: *en vision är något man önskar ska se som man ser framför sig.* Hon ger *framtidstro*, *syn* och *hopp* som synonyma ord.

FG 1 vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *tanke* som synonymt ord. Hon förklarar ordet på följande sätt: *man kan föreställa hur det går till, och hurdan t.ex. ett bättre samhälle är*. FG 2 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon ger *syn* och *tanke* som synonyma ord. Hon förklarar: *ordet betyder en stark syn, tanke hur man skall göra*. FG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och ger *synsätt* som synonym hon förklarar: *det är ett sätt att se på saker*. FG 4 har inte besvarat vad hon anser veta om ordet. Hon har ändå gett *en bild* som synonymt ord och förklarat ordet på följande sätt: *man ser i huvudet hur det ska gå till*. FG 5 svarar att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon förklarar: *de är en utsikt till framtiden, bättre tid/situation*. Hon ger *framtidspan* som synonym. FG 6 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon ger *plan*, *bild* och *dröm* som synonyma ord. Hon förklarar: *de är en bild eller en plan om saken som inte har hänt/inte finns*. FG 7 svarar att hon vet säkert vad ordet betyder, hon har gett *bild* som synonymt ord. Hon förklarar: *vision är samma som en ganska klar bild (inne i huvudet)*.

Tabell 6. Antalet informanter som förstår ordet *vision*

	FG	SG	Summa
Rätt	3	7	10
Delvis rätt	3	-	3
Fel	-	-	-

(en finskspråkig studerande har inte svarat)

I tabell 6 ser man att alla 7 SG har förstått ordet *vision*, medan bara 3 av 7 FG har förstått ordet. 3 av 7 FG har svarat delvis rätt, de har en aning om ordet, men förstår inte ordet *vision* helt.

SG 1 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och har förklarat ordet med två ord: *föreställning* och *inre bild*. Jag räknar svaret som rätt svar, eftersom jag anser att informanten har förstått ordet rätt. SG 2 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder

och hon har gett två synonym ord: *dröm* och *önskan*. Synonymen är inte de bästa möjliga synonymen men ändå godtagbara. Hon har gett också en korrekt förklaring och därför räknar jag hennes svar som rätt svar. SG 3 har gett inre *dröm* som synonymt ord och hon har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon har förklarat: *det är en bild man ser inne i sitt huvud, handlar om en dröm*. Jag anser att hennes svar är godtagbart och därför är den rätt. SG 4 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *bild av* och *föreställning av något* som synonyma ord. Hennes svar är godtagbart. SG 5 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *bild* som synonymt ord. Hennes förklaring är korrekt och därför är svaret rätt. SG 6 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder och hon har gett *dröm* som synonym. Hon har förklarat ordet på följande sätt: *det betyder typ dröm, om man har visioner har man drömmar om något*. Jag räknar hennes svar som korrekt.

SG 7 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *framtidstro* samt *hopp* som synonym, synonymerna är inte helt korrekta men hennes förklaring är, och därför räknas svaret som rätt svar. FG2 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *syn* som synonym. Hon har förklarat ordet korrekt: *en stark syn, tanke hur man skall göra*. Jag räknar hennes svar som rätt. FG 6 säger att hon vet säkert vad ordet betyder, hon ger *bild*, *plan* och *dröm* som synonyma ord. Hon förklarar ordet på följande sätt: *en bild eller plan om saker som inte har hänt/inte finns*. Jag räknar hennes svar som rätt. FG 7 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och hon ger *bild* som synonym. Hon förklarar ordet på följande sätt: *ganska klar bild (inne i huvudet)*. Jag räknar hennes svar också som rätt svar.

FG 1 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder men hennes synonym *tanke* är inte helt korrekt samt hennes förklaring är bristfällig. FG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder, men har feltolkat ordet. Hon har gett *synsätt* som synonym och hennes förklaring: *ett sätt att se på saker*, är inte helt korrekt, därför anser jag att hennes svar är delvis rätt. FG 5 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon har gett *framtidsplan* som synonymt ord och hon förklarar ordet på följande sätt: *utsikt till framtiden*. Jag anser att hennes förklaring samt synonym är för starka uttryck och därför är svaret delvis rätt. Det fanns inga felaktiga svar. Se tabell 6.

SAOL och Webbsidan *www.synonymer.se* ger *syn*, *uppenbarelse* och *framtidssyn* som synonyma ord för ordet *vision*. Webbsidan *www.synonymer.se* ger också orden *hallucination*, *hägring*, *drömsyn*, *drömbild*, *utopi* och *idealbild* som synonyma ord. Informanterna har gett korrekta synonymer för ordet *vision* (se tablå 5). Jag anser att bara ordet *hopp* är inte korrekt synonym. Synonymer som informanterna har gett för ordet *vision*: *dröm*, *önskan*, *inre bild*, *föreställning*, *framtidstro*, *syn*, *tanke*, *synsätt*, *framtidsplan* och *bild*.

Tablå 5. Synonymer för ordet *vision*

FG	SG	Ordböckerna
Bild (3)	Bild (2)	Drömbild
Dröm	Dröm (2)	Drömsyn
Framtidsplan	Framtidstro	Framtidssyn
Plan	Föreställning om	Hallucination
Syn	Hopp	Hägrig
Synsätt	Inre bild	Idealbild
Tanke (2)	Syn	Uppenbarelse
	Önskan	Utopi

4.1.2 Svåra ord i Språkklyftan

I detta avsnitt kommer jag att analysera de ord som var svåra i Språkklyftan. De svåra orden var *konfiskera*, *konstruktiv* och *nivellera*, dvs. två verb och ett adjektiv.

4.1.2.1 Konfiskera

I hela materialet vet 6 studenter säkert vad ordet *konfiskera* betyder, medan 1 tror sig veta och 7 studenter säger att de inte vet vad ordet betyder. Över 50 %, dvs. 5 av 7 SG

har svarat att de vet säkert vad ordet *konfiskera* betyder, medan bara 1 av 7 FG har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder. 1 av 7 SG har svarat att hon tror hon vet vad ordet betyder. 1 av 7 SG och 6 av 7 FG, dvs. nästan alla, har svarat att de inte vet vad ordet *konfiskera* betyder.

Tabell 7. Hur informanterna känner igen ordet *konfiskera*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	1	5	6
Tror	-	1	1
Vet inte	6	1	7

SG 1 vet säkert vad ordet betyder och ger *beslagta* som synonymt ord och hon förklarar ordet också med ”tagit hand om”. SG 2 säger att hon inte vet vad ordet betyder, hon har inte heller gett synonymer eller förklaringar. SG 3 vet säkert vad ordet betyder och ger *ta* som synonymt ord. Hon förklarar ordet med att man tar något ifrån någon annan mot dennes vilja.

SG 4 säger också att hon vet vad ordet betyder och förklarar det lika som SG 3. SG 5 har skrivit att hon vet säkert vad ordet betyder, hon har gett *tagit* som synonymt ord och förklarat ordet på följande sätt: ta ”objektet” ifråga ifrån ursprunglig ägare, med rätt av lagen. SG 6 säger också att hon vet vad ordet betyder. Hon säger att om polisen har konfiskerat något betyder det att polisen har tagit vara på något. Hon ger *beslagta* som synonym. SG 7 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon ger också *beslagta* som synonym och förklarar ordet på följande sätt: polisen tar hand om något som ska hållas bort från allmänheten.

FG1 säger att hon vet säkert vad *konfiskera* betyder. Hon ger inga synonyma ord, men förklarar ordet på följande sätt: Har tagit vapen från ägaren som inte borde ha dem. Hon har också gett finska ordet *takavarikoida* som exempel. De övriga sex informanterna har

svarat att de inte vet vad ordet betyder, de har inte heller försökt förklara ordet. I tabell 7 finns informanternas svar.

Tabell 8. Antalet informanter som förstår ordet *konfiskera*

	FG	SG	Summa
Rätt	1	6	7
Delvis rätt	-	-	-
Fel	6	1	7

Från hela materialet kan man se att 50 % av studenter vet vad ordet betyder och 50 % vet inte vad ordet *konfiskera* betyder. I tabell 8 kan man se att 6 av 7 SG har svarat rätt, de förstår vad ordet *konfiskera* betyder, medan bara 1 av 7 FG förstår ordet. Ingen av informanterna har delvis rätt svar, men 1 av 7 SG har felaktigt svar, hon förstår inte vad ordet *konfiskera* betyder. Nästan alla, 6 av 7 FG har svarat fel, de vet inte vad ordet betyder.

SG 1 vet säkert vad ordet betyder och har gett *beslagta* som synonym ord. Hennes svar räknas som rätt svar. SG 3 har också svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och hennes förklaring är korrekt och hon har gett *ta* som synonymt ord. SG 4 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och hennes synonym är *tillvarata*. Hon har förklarat ordet korrekt, därför räknas hennes svar som rätt svar. SG 5 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder, och hennes svar räknas som korrekt eftersom hon har gett ett godtagbart synonymt ord samt förklaring. Hennes synonym är *tagit*. SG 6 har också svarat att hon vet vad ordet betyder. Hon har gett *beslagta* som synonymt ord och förklarat ordet korrekt. SG 7 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har gett *beslagta* som synonym ord och förklarat ordet: *polisen tar hand om något som ska hållas bort från allmänheten*. Jag räknar ordet som rätt svar, eftersom hon har gett korrekt synonym och förklarat ordet korrekt. FG 1 har svarat att hon vet säkert vad ordet

betyder, men har inte gett några synonymer. Hon har förklarat ordet korrekt och gett finska motsvarande ord; *takavarikoida*. Jag räknar hennes svar som korrekt.

Under ordet *konfiskera* var det inga delvis rätta svar, se tablå 6. SG 2 har svarat att hon inte vet vad ordet betyder, därför är hennes svar felaktig. FG 2– 7 hade alla felaktiga svar, eftersom de hade alla svarat att de inte vet vad ordet betyder och hade inga synonyma ord eller förklaringar.

Tablå 6. Synonymer för ordet *konfiskera*

FG	SG	Ordböckerna
	Beslagta (3) Ta Tagit	Beslata Indra till staten Lägga beslag på

SAOL och Webbsidan www.synonymer.se ger synonyma ord som: *beslagta* och *indra till staten* i samband med ordet *konfiskera*. Webbsidan www.synonymer.se ger också *lägga beslag på* som synonymt ord. Informanterna har använt också *beslagta* som synonymt ord. *Ta* och *tagit* har också använts som synonyma ord (se tablå 6) och dem anser jag som helt korrekta synonymer.

4.1.2.2 Konstruktiv

Hala materialet visar att 6 av studenter vet säkert vad ordet *konstruktiv* betyder, 3 tror sig veta vad ordet betyder och 5 vet inte vad ordet betyder. I tabell 9 ser man att 4 av 7 SG, över 50 %, har svarat att de vet säkert vad ordet betyder, medan bara 2 av 7 FG har svarat likadant. 1 av 7 SG och 2 av 7 FG har svarat att de tror de vet vad ordet

konstruktiv betyder. 2 av 7 SG har svarat att de inte vet vad ordet betyder, medan 3 av 7 FG (43 %) har svarat att de inte vet vad ordet *konstruktiv* betyder.

Tabell 9. Hur informanterna känner igen ordet *konstruktiv*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	2	4	6
Tror	2	1	3
Vet inte	3	2	5

SG 1 vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *ledande* som synonymt ord. Hon förklarar ordet: *leder till lösning, bygger på fakta*. SG 2 och 7 har svarat att de inte vet vad ordet betyder. SG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon har förklarat ordet: *kritik kan vara konstruktiv, man försöker göra någonting bättre*. Hon har inga synonyma ord. SG 4 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och ger *motiverad* som synonym ord. Hon förklarar ordet: *att man förklarar, motiverar (anger förbättringsförslag), att hennes fråga är motiverad*.

SG 5 tror hon vet vad ordet betyder. Hon ger *uppbyggande* som synonym ord och förklarar att ordet betyder: *konstruktiv kritik, för att man skall lära sig av sina misstag eller saker man lyckats med och kunna bli ännu bättre*. SG 6 vet säkert vad ordet betyder, men hon ger inga synonyma ord. Hon förklarar ordet: *när man t.ex. ger konstruktiv kritik ger man kritik som kan vara till god hjälp i fortsättningen*.

FG 1 vet säkert vad ordet betyder och har förklarat: *i detta fall en bra fråga som kan diskuteras om*. Hon har förklarat också ordet med finska ordet *rakentava*. Hon har inte gett några synonyma ord. FG 2 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder och förklarar: *det är kanske samma som bokstavlig*, men hon har inte gett några synonyma ord. FG 3 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder och *strukturell* har hon gett

som synonymt ord. Hon har förklarat ordet: *det är någonting att göra med konstruktion*. FG 4 vet inte vad ordet betyder och har inte heller besvarat på andra ställen.

FG 5 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon förklarar: *det är att saken bygger på någonting* och som synonym har hon gett *förståelig*. FG 5 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har gett *ålderdomlig* och *gammaldags* som synonyma ord. Hon har förklarat ordet på följande sätt: *som inte vill förändra något eller som vill bevara sakerna så som de är*. FG 7 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har inte förklarat ordet på något sätt, men ger *systematisk* som synonymt ord.

Tabell 10. Antal informanter som förstår ordet *konstruktiv*

	FG	SG	Summa
Rätt	3	1	4
Delvis rätt	-	4	4
Fel	4	2	6

Hela materialet visar att 4 av studenter vet säkert vad ordet *konstruktiv* betyder, medan 4 har delvis rätt och 6 har svarat felaktigt. 1 av 7 SG (se tabell 9) har svarat rätt, medan 3 av 7 FG har svarat rätt, dvs. de förstår ordet *konstruktiv*. 4 av 7 SG har svarat delvis rätt, de vet ungefär vad ordet *konstruktiv* betyder. 2 av 7 SG och 4 av 7 FG inte vet vad ordet *konstruktiv* betyder.

SG 5 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, och har gett ett korrekt synonymt ord *uppbyggande*. Hon har också gett en godtagbar förklaring. Därmed räknar jag hennes svar som rätt svar. SG 1 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder, men har gett felaktigt synonymt ord *ledande*. Hon har förklarat ordet på följande sätt: *leder till lösning, bygger på fakta*. Jag räknar hennes svar som delvis rätt, eftersom man får av hennes förklaring en sådan bild att hennes tanke är mot rätt håll. SG 3 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder men har inte gett något synonymt ord och hon har förklarat

ordet på följande sätt: *kritiken kan vara konstruktiv, man försöker göra någonting bättre*. Jag räknar hennes svar som delvis rätt, eftersom hon har rätt tanke bakom sin förklaring, men ändå är det inte helt korrekt. SG4 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon ger *motiverade* som synonym ord och förklarar ordet på följande sätt: *att man förklarar, motiverar (anger förbättringsförslag), att hennes fråga är motiverad*. Jag räknar också hennes svar som delvis rätt, eftersom hon har också tänkt på konstruktiv kritik, och tanken bakom hennes förklaring är delvis rätt. SG 6 har sagt att hon vet säkert vad ordet betyder, men har inte gett några synonymer och hennes förklaring handlar om konstruktiv kritik, hennes tanke är nog mot rätt håll och därför är hennes svar som delvis rätt. SG 2 har svarat att hon inte vet vad ordet betyder och har varken förklarat ordet eller gett synonyma ord. SG 7 har svarat att hon inte vet vad ordet betyder, därför är både SG 2 och 7 svar felaktiga.

FG 1 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder, men har inte gett synonyma ord. Hon har förklarat ordet på följande sätt: *i detta fall en bra fråga som kan diskuteras om*. Finska motsvariga ordet, *rakentava*, har hon också gett. Jag räknar hennes svar som rätt, eftersom hon har förstätt ordet rätt. FG 3 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder och har gett *strukturell* som synonymt ord, vilket är helt korrekt, hon har också förklarat att ordet har någonting att göra med *konstruktion*. Jag räknar detta svar som rätt svar.

FG 5 säger att hon vet säkert vad ordet betyder, men har gett felaktigt synonymt ord *förståelig*. Hon har ändå förklarat ordet svagt men korrekt, och därför räknar jag hennes svar som delvis rätt. FG 2 har svarat att hon tror hon vet vad ordet betyder men har gett felaktig förklaring, därför räknas hennes svar som felaktig. FG 4 har svarat att hon inte vet vad ordet betyder, därför är hennes svar felaktig. FG 6 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, men hennes svar är fel, eftersom hon har gett *ålderdomlig* och *gammaldags* som synonyma ord och hennes förklaring är bristfällig. FG 7 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, men har gett ett felaktigt synonymt ord och har inte förklarat ordet, därför räknar jag hennes svar som felaktig. I tabell 10 presenteras informanternas svar.

Tablå 7. Synonymer för ordet *konstruktiv*

FG	SG	Ordböckerna
Förståelig Gammaldags Strukturell Systematisk Ålderdomlig	Ledande Motiverad Uppbyggande	Bärande Hörande till konstruktionen Idérik Kreativ Nyskapande Positiv Produktiv Skapande Strukturell Uppbyggande

Konstruktiv får många olika synonyma ord av informanterna (se tablå 7): *ledande*, *motiverad*, *uppbyggande*, *strukturell*, *förståelig*, *ålderdomlig*, *gammaldags*, och *systematisk*. Adjektivet *konstruktiv* får följande synonyma ord i SAOL: *uppbyggande* och *nyskapande*. Webbsidan www.synonymer.se ger följande ord som synonyma ord: *skapande*, *uppbyggande*, *positiv*, *kreativ*, *produktiv*, *idérik*, *hörande till konstruktionen*, *strukturell* och *bärande*. Av informanternas svar är *motiverad*, *förståelig*, *ålderdomlig*, *gammaldags* och *systematisk* inte helt korrekta synonyma ord. De har inte samma denotativa betydelse i den angivna kontexten.

4.1.2.3 Nivellera

I tabell 11 ser man att ingen av informanterna har svarat att hon vet säkert vad ordet *nivellera* betyder, medan hala 11 anger att de inte vet och 3 att de tror sig veta vad ordet betyder. 1 av 7 SG och 2 av 7 FG har svarat att de tror de vet vad ordet betyder. 6 av 7 SG och 5 av 7 FG, dvs. majoriteten, har svarat att de inte vet vad ordet betyder.

Tabell 11. Hur informanterna känner igen ordet *nivellera*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	-	-	-
Tror	2	1	3
Vet inte	6	5	11

SG 1 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har inte gett synonyma ord, men har förklarat att det betyder att man *jämställs* eller *höjs*. SG 2, 3, 4, 5 och 7 säger att de inte vet vad ordet betyder och har inte försökt förklara ordet på något sätt, medan SG 6 har svarat att hon inte vet vad det betyder, men har förklarat ordet på följande sätt: *det kanske har något med höjning eller sänkning att göra, eftersom nivellera låter ganska lika nivå.*

FG 1 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder, men har inte gett några synonyma ord. Hon har förklarat ordet på följande sätt: *lönerna blir så att rika inte får så mycket och fattiga för mera.* FG 2 har besvarat att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har inte gett synonyma ord, men har förklarat det att det är *stadier på olika nivåer*. De övriga fem informanterna har svarat att de inte vet vad ordet betyder.

Tabell 12. Antalet informanter som förstår ordet *nivellera*

	FG	SG	Summa
Rätt	-	2	2
Delvis rätt	2	3	5
Fel	5	2	7

Hela materialet visar att 2 studenter har svarat rätt, medan 5 har svarat delvis rätt och hälften dvs. 7 studenter har svarat fel. I tabell 12 kan man se att 2 av 7 SG har svarat korrekt, de förstår vad ordet *nivellera* betyder. 3 av 7 SG har svarat delvis rätt, medan 2

av 7 FG har gjort det också. 2 av 7 SG och 5 av 7 FG förstår inte vad ordet *nivellera* betyder.

SG 1 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, men har inte gett någon synonymt ord. Hon har förklarat att ordet betyder att man *jämställer* eller *höjer* något, vilket är helt korrekt och därför är hennes svar rätt.

SG 6 har svarat att hon inte vet vad ordet betyder och har inte gett någon synonymt ord, men hennes förklaring är helt korrekt. Eftersom hennes förklaring är godtagbar räknar jag hennes svar som delvis rätt. FG 1 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, hon har inte gett synonyma ord och hennes förklaring är bristfällig, men tanken bakom hennes förklaring är rätt, det att man jämställer lönerna. Jag räknar hennes svar som delvis rätt svar. FG 2 har sagt att hon tror sig veta vad ordet betyder, men har inte heller gett synonyma ord. Hon förklarar att ordet betyder stadier på olika nivåer. Jag räknar hennes svar som delvis rätt.

SG 2,3,4,5 och 7 har svarat att de inte vet vad ordet betyder och därför är alla svar felaktiga. FG 3,4,5,6 och 7 svarade att de inte vet vad ordet betyder och därför räknar jag deras svar som felaktiga. Se tabell 12.

För ordet *nivellera* har ingen av informanterna i min studie gett synonyma ord. En informant har förklarat ordet som följer: att något *jämställs* eller *höjs*. SAOL och Webbsidan www.synonymer.se har synonymer: *göra jämn* och *utsläta*. SAOL ger också en teknisk synonym, som inte är aktuell i denna kontext: (lantmät) *avväga vid fältmätning* medan Webbsidan www.synonymer.se har som synonymer: *bestämma höjdskillnader*, *avväga*, *likrikta* och *standardisera*. Informantens förklaring är helt korrekt, fast ordet *höjs* har annan pragmatisk egenskap än ordet *nivellera*.

4.1.3 Ord ur SAOL

I detta avsnitt kommer jag att analysera de ord som är tagna ur Svenska Akademiens Ordlista, SAOL. Orden som är ur SAOL är *banal*, *procedur* och *strategisk*, dvs. två adjektiv och ett substantiv ingår i denna kategori.

4.1.3.1 Banal

4 av 14 informanter säger att de vet säkert eller tror de vet vad ordet *banal* betyder, medan 6 av 14 informanter säger att de inte vet vad ordet betyder. Tabell 13 visar också att 4 av 7 SG informanter har svarat att de vet säkert vad ordet *banal* betyder, medan ingen av de FG informanterna har svarat att de vet säkert vad ordet betyder. En av de 7 SG informanterna har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder och 3 av 7 FG informanter har svarat att de tror de vet vad ordet betyder. 2 av 7 SG informanter har svarat att de inte vet vad ordet *banal* betyder medan över hälften dvs. 4 av 7 FG informanterna har svarat att de inte vet vad ordet betyder. 6 av 14 informanter (43 %) har svarat att de inte vet vad ordet betyder.

Tabell 13. Hur informanterna känner igen ordet *banal*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	-	4	4
Tror	3	1	4
Vet inte	4	2	6

SG 1 vet säkert vad ordet *banal* betyder och ger som synonymt ord *enkel*. Hon säger att det betyder samma som ointressant och vardaglig och saknar uttryck. SG 2 vet också säkert vad ordet betyder, hon säger att det är något som avviker radikalt från det normala och hon ger *radikal* som synonym. SG 3 säger att hon tror sig veta vad *banal*

betyder och ger också *radikal* som synonymt ord och hon förklarar ordet: det är ett adjektiv som beskriver en drastisk lösning. SG 4 vet säkert vad ordet betyder, men ger inga synonyma ord men förklarar ordet att det är något häpnadsväckande avvikande. SG 5 vet inte vad ordet betyder men förklarar ordet ”*kanske dålig eller något i den stilen*”. SG 6 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och ger *enkel* och *simpel* som synonyma ord. Hon förklarar att det är något som är väldigt enkelt, det har inte så mycket extra i sig. SG 7 säger att hon inte vet vad ordet betyder.

FG 1 säger att hon tror sig veta vad ordet *banal* betyder, hon ger *bra* och *utmärkt* som synonyma ord. Informanten skriver att man kanske använder ordet mera i talspråk. Också FG 2 tror att hon vet vad ordet betyder. Hon förklarar ordet som omoralisk på något sätt, inte accepterat. Hon ger *skräckligt*, *omoralisk* och *oacceptabel* som synonyma ord. FG 3, 4, 6 och 7 vet inte vad ordet betyder och har inte heller försökt förklara ordet, medan FG 5 tror hon vet vad ordet betyder och har gett *hemsk* som synonymt ord.

Tabell 14. Antalet informanter som förstår ordet *banal*

	FG	SG	Summa
Rätt	-	2	2
Delvis rätt	2	1	3
Fel	5	4	9

Hela materialet visar att 2 studenter har svarat rätt och 3 har svarat delvis rätt, och 9 har svarat fel. Tabell 14 visar att 2 av 7 SG har förstått ordet *banal* dvs. deras svar räknas som rätt svar, medan ingen av de 7 FG har förstått vad ordet *banal* betyder. En av 7 SG har delvis rätt svar, hon har delvis visat att hon förstår ordet, men inte helt, medan FG 2 av 7 har svarat delvis rätt. 4 av 7 SG och 5 av 7 FG har svarat fel, dvs. de förstår inte vad ordet *banal* betyder. 9 av de 14 (64 %) informanterna har inte förstått vad ordet *banal* betyder i den aktuella kontexten.

1 SG svar om ordet banal räknas som ”rätt svar”, eftersom hon har svarat att hon vet vad ordet betyder och gett en godtagbar förklaring för ordet. 6 SG har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och det har hon gjort, eftersom hennes förklaring är acceptabel. SG 4 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon har gett ett svar som man kan räkna som delvis rätt svar. Hon har sagt att *banal* betyder att något är avvikande. När utställningen är banal kan man säga att den avviker från en imponerande utställning.

FG 2 säger att hon tror att hon vet vad ordet betyder, men hon har gett en förklaring som inte är helt rätt. Jag anser att hennes svar är lik SG 4 svar. FG 2 säger att banal är skräcklig. FG 5 har svarat att hon tror hon vet vad ordet betyder, men har inte förklarat ordet. Hon har gett *hemsk* som synonymt ord och en utställning som är banal kan vara också vara i mina ögon hemsk, om man har väntat på en uppseendeväckande utställning.

SG 2 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder, men hennes förklaring är inte godtagbar. SG 3 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder men hennes förklaring är felaktig. Hon har beskrivit att det betyder något drastiskt, men man kan säga att banal är motsats till drastisk. SG 5 har svarat att hon inte vet vad ordet betyder, men har förklarat ordet. Förklaringen är inte godtagbar. SG 7 svar är felaktig, eftersom hon har svarat att hon inte vet vad ordet betyder och har inte förklarat ordet.

FG 1 har feltolkat ordet och därför räknas det som ett felaktigt svar. Hon har sagt att ordet betyder något bra eller utmärkt. FG 3,4,6 och 7 har svarat att de inte vet vad ordet betyder och har inte förklarat ordet, därför räknas alla svar som felaktiga svar.

Tablå 8. Synonymer för ordet *banal*

FG	SG	Ordböckerna
Bra	Enkel (2)	Alldaglig
Hemsk	Radikal (2)	Intetsägande
Oaccepterad	Simpel	Opersonlig
Oomoralisk		Platt
Skräckligt		Schablonmässig
Utmärkt		Själlös
		Sliten
		Trivial
		Utsliten
		Uttryckslös
		Vardaglig
		Ytlig

Ordet *banal* fick många olika synonymförslag av informanterna. SAOL, samt MOT ger *alldaglig* och *utsliten* som synonyma ord åt *banal*. SAOL ger också ordet *platt* som synonym ord. Webbsidan www.synonymer.se ger många olika synonymer för ordet *banal*, men också samma som SAOL och MOT: *alldaglig*, *utsliten*, *sliten*, *platt*, *intetsägande*, *själlös*, *opersonlig*, *uttryckslös*, *trivial*, *ytlig*, *schablonmässig*, *vardaglig*. Informanterna i min studie har nämnt sådana synonymer som inte är korrekta synonymer som *bra*, *utmärkt*, *omoralisk*, *skräckligt* och *radikal*. Synonymerna *enkel*, *ointressant*, *vardaglig* och *simpel* räknar jag som rätta synonymer. Se tablå 8. De har olika konnotativa betydelser men de denotativa betydelserna är samma.

4.1.3.2 Procedur

6 av 14 studenter säger att de vet säkert vad ordet *procedur* betyder, medan 5 säger att de tror sig veta vad det betyder och 3 säger att de inte vet vad ordet betyder. I tabell 15 kan man se att 4 av 7 SG, över 50 %, har svarat att de vet säkert vad ordet betyder, medan bara 2 av 7 FG har svarat likadant. 3 av 7 SG har svarat att de tror de vet vad

ordet betyder och 2 av 7 FG har svarat likaså. 3 av 7 FG, dvs. nästan 50 %, har svarat att de inte vet vad ordet *procedur* betyder.

Tabell 15. Hur informanterna känner igen ordet *procedur*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	2	4	6
Tror	2	3	5
Vet inte	3	-	3

SG 1 vet säkert vad ordet betyder, hon har gett *handlingsprocess* som synonymt ord. Och förklarar ordet kort med ett synonymt ord: *handling*. SG 2 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon förklarar ordet med att det är en *långvarig process* och ger *process* som synonymt ord. SG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och hon ger *händelseförlopp* som synonym. Hon förklarar att ordet betyder *ett slags ritual*. En process man startar. SG 4 säger också att hon vet vad ordet betyder, hon ger *process* som synonymt ord och förklarar ordet: *det är tillvägagångssätt till något*. SG 5 säger att hon vet säkert vad ordet betyder, men hon ger inga synonyma ord. Hon förklarar ordet på följande sätt: *en "handling" som består av många delar, kan hålla på länge t.ex. undersökningar, förhör osv.* SG 6 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder, hon ger *akt* som synonymt ord. Hon förklarar: *man går igenom någon procedur så ska man beakta flera saker under procedurens gång. Någon handling man gör från början till slut.* SG 7 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder, hon har inte förklarat vad ordet betyder men hon har gett *tillvägagångssätt* som synonymt ord.

FG 1 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon har förklarat ordet med det finska ordet *toimi*. Hon har också förklarat ordet med att de är *en handling mot Grekland, en händelse som tar längre tid*. FG 2 svarar att hon tror sig veta vad ordet betyder, hon förklarar ordet med orden *process* och *genomgång*. Hon ger också *process* som synonymt ord. FG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon har gett *metod* som

synonymt ord och förklarat ordet på följande sätt: *ett sätt att förverkliga saker*. FG 4 har först svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, men har sedan ändrat det till ”vet inte vad ordet betyder”. FG 5 och 7 har svarat att de inte vet vad ordet betyder, medan FG 6 har svarat att hon tror sig veta vad det betyder. Hon har inte gett synonyma ord, men förklarat att *man gör en procedur när man inte är nöjd med någons beteende*.

Tabell 16. Antalet informanter som förstår ordet *procedur*

	FG	SG	Summa
Rätt	1	2	3
Delvis rätt	1	3	4
Fel	5	2	7

I hela materialet finns det 7 felaktiga svar, 3 helt rätta svar och 4 delvis rätta svar. I tabell 16 kan man se att 2 av 7 SG har svarat rätt och 1 av 7 FG har svarat likaså, de förstår vad ordet *procedur* betyder. 3 av 7 SG har svarat delvis rätt, medan 1 av 7 FG har svarat också så. 2 av 7 SG har svarat fel. 5 av 7 FG har felaktiga svar, dvs. över hälften förstår inte ordet *procedur*.

SG 1 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *handlingsprocess* som synonymt ord och förklarat att ordet betyder handling. Jag räknar hennes svar som korrekt och därför är det rätt svar. SG 4 säger att hon vet säkert vad ordet betyder, men har gett en felaktig synonym. Hon har förklarat ordet korrekt och därför räknar jag hennes svar som rätt svar. SG 3 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder men har gett en bristfällig synonym samt förklaring. Hon säger att *procedur* är det samma som *händelseförlopp*. Hon har feltolkat ordet lite, så därför räknar jag hennes svar som delvis rätt svar. SG 5 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och har förklarat att *de är en handling som består av många delar, kan hålla på länge t.ex. undersökningar*. Hon har inte gett något synonymt ord. Av hennes förklaring ser man att hon har rätt tanke, och därför räknar jag hennes svar som delvis rätt.

SG 7 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder och har gett korrekt synonymt ord *tillvägagångssätt*. Eftersom hon inte har förklarat ordet, räknar jag hennes svar som delvis rätt. SG 2 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder men har gett en felaktig synonym *process*. Hon har förklarat att *procedur* är en långvarig process. SG 6 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, men har gett ett felaktigt synonymt ord *akt*. Hon har också förklarat ordet fel, dvs. hon har feltolkat ordet. Hennes svar är felaktigt.

FG 3 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *metod* som synonymt ord. Hon har också förklarat ordet korrekt, därför räknar jag hennes svar som rätt. FG 1 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder, hon har gett *handling* som synonymt ord, som inte är helt korrekt. Hon har förklarat ordet bristfälligt, men man ser att tanken är mot rätt håll, och därför räknar jag hennes svar som delvis rätt.

FG 2 har sagt att hon tror sig veta vad ordet betyder, men har gett *process* som synonymt ord. Hon har förklarat ordet med ordet *process*, vilket jag räknar som fel svar. FG 4, 5 och 7 har svarat att de inte vet vad ordet betyder och därför är deras svar felaktiga. FG 6 säger att hon tror hon vet vad ordet betyder, men har tolkat den fel. Hon säger att man gör en procedur när man inte är nöjd med någons beteende. Hennes svar är felaktigt. Se tabell 16.

Tablå 9. Synonymer för ordet *procedur*

FG	SG	Ordböckerna
Handling	Akt	Att gå tillväga
Metod	Handlingsprocess	Förfarande
Process	Händelseförlopp	Förfaringssätt
	Process (2)	Förhandlingsordning
	Tillvägagångssätt	Ordning i rättegång

SAOL och Webbsidan *www.synonymer.se* har tre likadana synonymer för substantivet *procedur*: *förfaringsätt*, *förfarande* och *ordning i rättegång*. Webbsidan *www.synonymer.se* har ännu två synonymer som: *att gå tillväga* och *förhandlingsordning*. Informanterna i min studie har gett följande synonyma ord: *handlingsprocess*, *process*, *händelseförlopp*, *akt*, *tillvägagångssätt* och *metod* (se tablå 9). Alla andra än *akt* är korrekta synonyma ord i den aktuella kontexten. De korrekta synonymerna har olika konnotativa betydelser, men den denotativa betydelsen är samma i alla ord.

4.1.3.3 Strategisk

Endast två informanter i min studie har angett att de inte vet vad ordet *strategisk* betyder. Lika många (6) har svarat att de vet säkert eller tror sig veta vad ordet betyder. Tabell 17 visar att 4 av 7 SG har svarat att de tror de vet vad ordet *strategisk* betyder, medan 2 av 7 FG har svarat likadant. 2 av 7 SG har svarat att de tror de vet vad ordet *strategisk* betyder. 4 av 7 SG, dvs. över 50 %, har svarat att de tror de vet vad ordet betyder. Både 1 av 7 SG och FG har svarat att de inte vet vad ordet *strategisk* betyder.

Tabell 17. Hur informanterna känner igen ordet *strategisk*

	FG	SG	Summa
Vet säkert	2	4	6
Tror	4	2	6
Vet inte	1	1	2

SG 1 svarar att hon vet säkert vad ordet *strategisk* är. Hon ger inga synonyma ord, men i förklaringen har hon ord som *planerat* och *beräknande*. SG 2 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har förklarat att *det är om något har gjorts bra i rätt sammanhang*. Hon ger *taktisk*, *passande* och *rätt* som synonyma ord. SG 3 svarade att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har inte gett några synonyma ord, men

förklarar: *strategi är en slags plan för att genomföra något*. SG 4 säger att hon vet säkert vad ordet betyder, hon förklarar ordet på följande sätt: *att man är taktisk, dvs. han ställde frågan på ett lämpligt ställe*. Hon gav *taktisk* och *lämpligt* som synonyma ord. SG 5 sade att hon vet säkert vad ordet betyder och hon har gett *rätt* som synonymt ord. Hon har förklarat ordet på följande sätt: *just rätt på något vis, kan vara rätt tillfälle, rätt sorts, rätt planerat osv*. SG 6 säger att hon vet säkert vad ordet betyder och hon förklarar: *strategisk är ett adjektiv som kommer från ordet strategi, när man har en strategi kan man säga att man har en plan*. Hon ger *planlagt* som synonymt ord. SG 7 vet inte vad ordet betyder.

FG 1 vet inte vad ordet betyder. Hon har inte försökt förklara ordet eller ge synonyma ord. FG 2 har sagt att hon vet säkert vad orden betyder. Hon har förklarat att de betyder: *man har planerat att göra något på ett visst sätt i en viss situation*. Hon har gett *planerad* som synonymt ord. FG 3 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon ger *avgörande* som synonymt ord och förklarar: *det är någonting som är avgörande med tanke på situationen*. FG 4 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder, men har inte gett någon synonym, hon förklarar: *de är en situation som är viktig för tillfället*. FG 5 tror sig veta vad ordet betyder, hon ger *märkvärdig* och *betydelsemässig* som synonyma ord. Hon förklarar: *de är en tidpunkt som har betydelse*. FG 6 säger att hon vet säkert vad ordet betyder. Hon har inte angett synonyma ord, men förklarar: *de betyder någonting som är ett bra sätt för att göra/ för att komma till målet*. FG 7 säger att hon tror sig veta vad ordet betyder, men ger ingen förklaring. Hon har gett *ordentlig* som synonym.

Tabell 18. Antalet informanter som förstår ordet *strategisk*

	FG	SG	Summa
Rätt	1	3	4
Delvis rätt	1	3	4
Fel	5	1	6

I hela materialet finns det 6 felaktiga svar och 4 delvis rätta svar samt 4 rätta svar. I tabell 18 ser man att 3 v 7 SG har svarat korrekt samt 1 av 7 FG. 3 av 7 SG har delvis rätt svar och det har också 1 av 7 FG, de vet ungefär vad ordet *strategisk* betyder. 1 av 7 SG har svarat felaktigt. 5 av 7 FG, dvs. över 50 %, har felaktiga svar.

SG 1 har sagt att hon vet säkert vad ordet betyder, men hon har inte gett någon synonymt ord. Hon har förklarat ordet med två ord; *planerat* och *beräknande*. Jag anser att hon har svarat rätt. SG 4 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och har gett ett godtagbar synonym: *taktiskt*. Hon har också förklarat ordet på följande sätt: *man är taktisk, dvs. han ställde frågan på ett lämpligt ställe*. Jag räknar hennes svar som rätt svar. SG 6 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder och har gett *planlagt* som synonymt ord. Hon har också förklarat ordet på ett godtagbart sätt, därför är hennes svar rätt. FG 2 har svarat att hon vet vad ordet betyder, och hon har gett ett godtagbar synonym *planera*. Hon har förklarat ordet på följande sätt: *har planerat att göra på ett visst sätt i en viss situation*. Jag räknar hennes svar som rätt svar.

SG 2 har sagt att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har gett *taktisk* som synonym. Hennes förklaring är mot rätt håll, men inte helt korrekt, därför räknar jag hennes svar som delvis rätt. SG 3 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder. Hon har inte gett något synonymt ord, men hennes förklaring är godtagbar: *strategi är en slags plan för att genomföra något*. Jag räknar hennes svar som delvis rätt. SG 5 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder, men hennes synonym *rätt*, är inte helt godtagbar. Hennes förklaring: *just rätt på något vis, kan vara rätt tillfälle, rätt sorts eller rätt placerat osv.*, är bristfällig, men jag anser att hon tänker rätt, och därför räknar jag hennes svar som delvis rätt svar. FG 6 har svarat att hon vet säkert vad ordet betyder, men har inte gett något synonymt ord. Hon har förklarat ordet på följande sätt: *någoting som är ett bra sätt för att göra för att komma till målet*, jag anser att hennes tanke är rätt, men hon har inte kunnat uttrycka sig på bästa sättet. Jag räknar att henne svar är delvis rätt.

SG 7 har svarat att hon inte vet vad ordet betyder och därför är hennes svar fel. FG 1 har svarat att hon inte vet vad ordet betyder, därför är hennes svar felaktigt. FG 3 har svarat

att hon tror sig veta vad ordet betyder men hon har gett en felaktig förklaring samt synonymt ord. Hon gav *avgörande* som synonym. Jag räknar hennes svar som felaktig. FG 4 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, men hon har inte gett några synonymer. Hennes förklaring: *en situation som är viktig för tillfället*, kan räknas som felaktig. FG 5 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder, men hon har gett felaktiga synonymer, samt en felaktig förklaring. På grund av dessa orsaker är hennes svar fel. FG 7 har svarat att hon tror sig veta vad ordet betyder men har inte förklarat ordet och hon har gett *ordentligt* som synonymt ord. Jag räknar hennes svar som felaktig. Se tabell 18.

Tablå 10. Synonymer för ordet *strategisk*

FG	SG	Ordböckerna
Avgörande	Lämpligt	Beräknande
Betydelsemässig	Passande	Framsynt
Märkvärdig	Planlagt	Metodisk
Ordentligt	Rätt (2)	Taktisk
Planerad	Taktisk (2)	Väl planerad
		Väl planlagd

Webbsidan www.synonymer.se ger följande synonyma ord för *strategisk*: *välplanerad*, *väl planlagd*, *taktisk*, *metodisk*; *framsynt* och *beräknande*. Informanterna har gett följande synonyma ord för ordet *strategisk* (se tablå 10): *taktisk*, *passande*, *rätt*, *lämplig*, *planlagt*, *planerad*, *avgörande*, *märkvärdig*, *betydelsemässig* och *ordentlig*. De sex första synonyma orden är rätta synonymer i kontexten, men de fyra sistnämnda är inte korrekta.

4.1.4 Sammanfattning

Drygt över 50 % av alla informanter har inte förstått vad ordet *banal* betyder, fast något under 50 % av informanterna hade svarat att de vet säkert vad ordet betyder. Jag antog att *banal* skulle vara svårt ord för dem som har finska som modersmål att förstå och det stämde, bara 2 av 7 FG hade någon aning om ordens betydelse. Jag antog att ordet *dilemma* skulle vara ett av de mest kända orden och det var bara en av informanterna som hade svarat felaktig, dvs. hon förstod inte vad ordet betyder.

Ordet *jämka* var en av de två ord som var svår för informanterna att förstå och undersökningen visade att ingen av de informanterna som hade finska som modersmål visste vad ordet *jämka* betyder och bara 3 av 7 SG visste vad ordet betydde. *Konfiskera* fick lika många rätta och fela svar. Bara en informant som hade finska som modersmål hade förstått ordet och alla andra visste inte vad ordet betyder, medan en av de informanter som hade svenska som modersmål visste inte vad ordet betydde och alla andra visste det.

Ordet *konstruktiv* var en överraskning, eftersom det var mera informanter som hade finska som modersmål som kände igen ordet, medan största delen av de informanter som hade svenska som modersmål hade bara en aning vad ordet betyder. 4 av 7 FG hade inte förstått ordens betydelse. Ordet *nivellera* var en av de ord som var svår att förstå och bara två av informanterna har förstått ordet *nivellera*. En stor del av informanterna med finska som modersmål hade ingen aning om ordens betydelse.

Hälften av informanterna förstod inte ordet *procedur*, bara två av de informanterna som hade svenska som modersmål och en av de informanterna som hade finska som modersmål kände igen ordens betydelse. Nästan hälften av informanterna visste inte vad ordet *strategisk* betydde och bara fyra av alla informanterna visste vad ordet betyder. Mitt antagande var att *vision* skulle vara ett av de lättaste orden att förstå och mitt

antagande visade sig vara korrekt antagande, eftersom bara tre av alla informanter hade någon aning om ordet, medan alla andra visste vad ordet betyder.

I tabell 19 finns det en sammanfattning av informanternas svar. Tabellen visar oroväckande resultat, eftersom ordförståelsen är väldigt svag.

Tabell 19. Sammanfattning av ord

	Rätt FG	Delvis rätt FG	Fel FG	Rätt SG	Delvis rätt SG	Fel SG
Lätta ord	20 %	40 %	40 %	76 %	14 %	10 %
Svåra ord	19 %	10 %	71 %	43 %	33 %	24 %
SAOL	10 %	19 %	71 %	33 %	33 %	33 %

Lätta orden i *Språkklyftan* är inte så lätta för FG medan SG förstår orden mycket bättre. Det finns en stor skillnad mellan FG och SG, 40 % av FG har delvis rätt i fråga om lätta ord, medan 14 % har delvis rätt. En väldigt stor skillnad märker man i svaren som är fel, 40 % av FG har svarat fel medan bara 10 % av SG har fel. Svåra ord i *Språkklyftan* är svåra för FG, men SG förstår orden lite bättre. Skillnaden mellan lätta ord och svåra ord i FG är bara 1 %, medan i SG är det 33 %. Svåra orden är svåra för FG, eftersom 71 % har gett ett felaktigt svar. I SG var de svåra orden inte så svåra, eftersom 24 % svarade fel. Orden som var hämtad ur SAOL var också svåra för FG, 71 % svarade fel. I SG var det lika många som svarade rätt, delvis rätt och fel i fråga om orden som var hämtad ur SAOL.

Tabell 20 visar resultat om ordklasser. Tabellen 19 och 20 visar att i allmänhet förstår SG bättre orden än FG.

Tabell 20. Sammanfattning av ordklasser

	Rätt FG	Delvis rätt FG	Fel FG	Rätt SG	Delvis rätt SG	Fel SG
Adjektiv	19 %	14 %	67 %	29 %	38 %	33 %
Substantiv	25 %	45 %	30 %	71 %	19 %	10 %
Verb	5 %	10 %	85 %	52 %	24 %	24 %

Tabell 20 visar att verb var svåraste ordklass för FG, bara 5 % av FG har förstått verben medan 52 % av SG har förstått dem. Adjektiv var svåraste för SG, 33 % visste inte vad adjektiven betydde, men FG visste sämre med 67 % vad adjektiven betydde. Man kan också se att substantiven var lättaste ordklassen för både FG och SG.

5 JÄMFÖRELSE MED SPRÅKKLYFTAN

I detta avsnitt kommer jag att jämföra mina resultat med de resultat som *Språkklyftan* fick 1976. Här måste man komma ihåg att min undersökning är mycket mindre än den undersökning som Nils Frick och Sten Malmström gjorde på 70-talet. I min undersökning härstammar sex ord från *Språkklyftans* undersökning och det finns med i denna delstudie.

Tabell 21. Jämförelse med *Språkklyftan*

	Rätt SK	Rätt SG	Delvis rätt SK	Delvis rätt SG	Fel SK	Fel SG
Dilemma	ca. 94 %	86 %	-	14 %	ca. 6 %	-
Jämka	ca. 81 %	43 %	ca. 4 %	29 %	ca. 15 %	29 %
Konfiskera	ca. 32 %	86 %	ca. 8 %	-	ca. 60 %	14 %
Konstruktiv	ca. 22 %	14 %	ca. 6 %	57 %	ca. 72 %	29 %
Nivellera	ca. 10 %	29 %	-	43 %	ca. 90 %	29 %
Vision	ca. 71 %	100 %	ca. 16 %	-	ca. 13 %	-

I *Språkklyftans* undersökning 1976 stod ungefär en på tjugo främmande för det grekiska ordet *dilemma*. 86 % av mina informanter vet säkert vad ordet betyder (se tabell 21). *Språkklyftan* ger *knipa* som utbytesord dvs. synonym för ordet *dilemma*. Synonymen *knipa* förekommer inte i mitt undersökningsmaterial.

I *Språkklyftans* undersökning har 15 % svarat att de inte vet vad ordet *jämka* betyder eller har svarat fel, medan i min undersökning har 29 % svarat att de inte vet vad ordet betyder, eller svarat fel. I *Språkklyftans* undersökning har 4 % svarat delvis rätt och i min undersökning har 29 % svarat delvis rätt. I *Språkklyftans* undersökning har 15 % svarat fel fast de har tidigare svarat att de ”vet säkert vad ordet betyder” eller ”tror jag

vet vad ordet betyder”. 81 % av informanterna i *Språkklyftans* undersökning har förstått ordet *jämka*, medan i min undersökning har 43 % förstått ordet.

I *Språkklyftans* undersökning anser sig var tredje förstå ordet *konfiskera*, men missförstår ordet. Nästan 60 % har inte förstått ordet i *Språkklyftans* undersökning, medan i min undersökning har 86 % förstått ordet och 14 % har inte förstått ordet. I samband med ordet *konfiskera* finns det inga delvis rätta svar i min undersökning, medan i *Språkklyftans* undersökning svarar 8 % delvis rätt.

I *Språkklyftans* undersökning har nästan 75 % av informanterna inte förstått ordet *konstruktiv*. I *Språkklyftans* undersökning har 6 % svarat delvis rätt, medan i min undersökning har 57 % svarat delvis rätt. Lite över 20 % har svarat fel i *Språkklyftans* undersökning, fast de tidigare har svarat ”vet säkert vad ordet betyder” eller ”tror jag vet vad ordet betyder”. 29 % av informanter har svarat fel i min undersökning. 14 % informanter har förstått ordet *konstruktiv*.

Cirka 90 % av *Språkklyftans* informanter har inte förstått ordet *nivellera*, medan 29 % av mina informanter inte har förstått ordet. Lite under 10 % har svarat fel i *Språkklyftans* undersökning fast de tidigare har svarat ”vet säkert vad ordet betyder” eller ”tror jag vet vad ordet betyder”. 43 % informanter i min undersökning har svarat delvis rätt och 29 % informanter har förstått vad ordet *nivellera* betyder. Cirka 13 % av *Språkklyftans* informanter förstår inte ordet *vision*. Lite under 20 % har svarat delvis rätt i *Språkklyftans* undersökning.

I *Språkklyftans* undersökning är 55 % av alla svar godtagbar. 5 % ger översättningar som har bedömts som delvis rätt och 10 % kommer med klara feltolkningar. I min undersökning var det 60 % av orden rätta dvs. godtagbara svar, delvis rätta var det 24 % och feltolkningar 17 %. Man ser en stor skillnad mellan svar som var delvis rätta svar och svaren som var felaktiga. Man ser att i *Språkklyftans* undersökning var det lite över hälften som kände igen orden medan i min undersökning var det lite mera.

6 DISKUSSION

Syftet med min undersökning har varit att undersöka ordförståelse hos en utvald grupp universitetsstuderande vid Vasa universitet. Jag hade två olika undersökningsgrupper, i den ena gruppen ingår sju studenter som har finska som modersmål och som läser svenska som huvudämne. Den andra gruppen består av sju studenter som har svenska som modersmål och som läser modersmålet svenska som huvudämne.

Min undersökning baserar sig på en tidigare undersökning *Språkklyftan* (1976). Undersökningen som jag har gjort är mera avgränsad än *Språkklyftans* undersökning år 1976. Min undersökning gäller nio ord, sex av orden är hämtade från undersökningen *Språkklyftan* och tre av orden har jag själv valt ur SAOL.

Jag var intresserad av att ta reda på hur bra informanterna känner igen orden och om det finns skillnader mellan dem som läser svenska som huvudämne och dem som läser modersmålet svenska. Jag antog att orden skulle vara allmänt lätta att förstå för informanter som har svenska som modersmål, men detta stämde inte helt. Jag antog att de informanter som har svenska som modersmål känner igen bättre orden än de informanter som har finska som modersmål och min undersökning visade detta som ett korrekt antagande.

Utgående från mitt begränsade undersökningsmaterial kan man inte dra långtgående slutsatser, men det är uppenbart att ordförståelse är något som universitetsstuderande med språk som huvudämne kunde medvetet få träning i. Jag hade gett de undersökta orden i en mening, och det är uppenbart lättare att förstå orden i ett textsammanhang. Om orden skulle ha gett i ett textsammanhang skulle resultatet möjligen ha varit en annan.

Vision var ordet som fick mest rätta svar, dvs. ordet *vision* var allra bekantaste ord för informanterna. Orden *banal* och *jämka* fick minst rätta svar, dvs. dessa två ord var obekanta eller informanterna förstod inte orden *banal* och *jämka*.

Verben var svåraste ordklass för studerande med finska som modersmål och som studerar svenska språket. Adjektiv var svåraste för studerande som har svenska som modersmål och som studerar modersmålet svenska. Substantiven var lättaste ordklassen för båda grupperna.

Allmänt svarade 42 % att de vet säkert vad orden betyder, medan bara 34 % visst vad orden betydde. 25 % av alla informanter svarade att de tror sig veta vad orden betyder och det visade sig vara helt korrekt. 34 % svarade att de inte vet vad orden betyder, men antalet fela svar var större (42 %).

I fortsättningen skulle det vara intressant att undersöka svåra ord i en text och analysera hur man skulle göra texten begripligare. En annan intressant forskning skulle vara att undersöka ett större företag eller annan organisation och se hurdana ord de använder i sina texter och studera om de anställda känner igen de ord som används i organisationen.

LITTERATUR

- Allén, Sture. Martin Gellerstam, Sven-Göran Malmgren (1989). *Orden speglar samhället*. Stockholm: Allmänna Förlaget.
- Amnestål, Per (1994). *Klar text*. Värnamo: Björklunds förlag AB.
- Andersson, Erik (1999). *Grammatik från grunden*. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.
- Bergenholtz, Henning. Ilse Cantell, Ruth Valtvedt Fjeld, Dag Gundersen, Jón Hilmar Jónsson, Bo Svensén (1997). *Nordisk leksikografisk ordbok*. Oslo: Universitets forlaget AS.
- Edlund, Lars-Erik & Birgitta Hene (2007). *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Stockholm: Norstedts Förlag
- Forskningscentralen för de inhemska språken (2010) [online]. Tillgänglig: <http://www.kotus.fi/?l=sv&s=1>
- Frick, Nils & Sten Malmström (1976). *Språkklyftan*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB.
- Främmande ord i svenska språket. (2005) [online]. [Citerat 28.4.2011] Tillgänglig: runeberg.org/frammord/
- Hellspong, Lennart & Per Ledin (1997). *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Josefsson, Gunlög (2005). *Ord*. Lund: Studentlitteratur.
- Josephson, Olle (1982). *Svåra ord. En undersökning av 153 ord från ekonomiska, sociala och politiska sammanhang*. Stockholm: Gotab
- Juvonen, Päivi & Mikael Parkwall (2010). *Vad är ett ord? Egentligen!?* [online]. [Citerat 15.2.2010] Tillgänglig: <http://www.spraktidningen.se/art.lasso?id=10156>
- Lexikon för svenska synonymer (2010) [online]. [Citerat 2.2010] Tillgänglig: <http://www.synonymer.se/>
- Linell, Per (1978). *Människans språk*. Lund: Bröderna Ekstrands Tryckeri AB
- MOT Ruotsi 3.0 (2010).
- MOT Norstedts Svensk ordbok 1.0 (2010).

Palmblad, Anna (2008). *Svenska Nyord 1985-2007. En studie av 53 svenska nyord (1985–2007) gällande användningsfrekvens, ordförståelse och betydelseförändring.* Tillgänglig: http://gupea.ub.gu.se/dspace/bitstream/2077/18942/1/gupea_2077_18942_1.pdf

Romppainen, Birgitta (2001). *Från målspråk till källspråk. Utveckling av den finsk-svensk och den enspråkiga finska ordboken.* Vasa: Universitas Wasaensis

Språktidningen (2010) [online]. [Citerat 26.4.2011] Tillgänglig: <http://www.spraktidningen.se/art.lasso?id=11260>

Svenska Akademiens grammatik 2 Ord (1999). Stockholm: Svenska Akademien.

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (2006). Stockholm: Svenska Akademien.

Svenska ordboken (2005). Finland: Otavas tryckeri

Svensén Bo (2004). *Handbok i lexikografi. Ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik.* Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Vasa universitet (2010) [online]. [Citerat 11.8.10] Tillgänglig: <http://www.uwasa.fi/pohjoismaiset/studier>

BILAGOR

BILAGA 1. Frågeformulär

Hej!

Jag heter Niina Ranta och temat för min avhandling pro gradu som jag skriver vid Vasa universitet är **ordförståelse**. I materialinsamlingen behöver jag din hjälp. Min enkät innehåller nio ord i samband med vilka jag ber dig 1) ange om du vet vad ordet betyder, 2) ge synonymer och 3) förklara ordet med egna ord.

Kvinna___ Man ___

Huvudämne_____

Biämnerna _____

Studieår_____ Studiepoäng_____

1. En **banal** utställning

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TJOR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
BANAL				

Förklara ordet kort

2. Han har råkat i ett **dilemma**

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TJOR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
DILEMMA				

Förklara ordet kort

3. Vi får båda **jämka** lite grann

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TROR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
JÄMNKA				

Förklara ordet kort

4. Polisen har **konfiskerat** det

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TROR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
KONFISKERA				

Förklara ordet kort

5. Hennes fråga är **konstruktiv**

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TROR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
KONSTRUKTIV				

Förklara ordet kort

6. Lönerna **nivelleras**

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TROR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
NIVELLERA				

Förklara ordet kort

7. EU startar rättslig **procedur** mot Grekland

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TROR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
PROCEDUR				

Förklara ordet kort

8. Han ställde frågan i ett **strategiskt** ögonblick

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TROR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
STRATEGISK				

Förklara ordet kort

9. Han har en **vision** om bättre samhälle

	Vet SÄKERT vad ordet betyder	TROR jag vet vad ordet betyder	Vet INTE vad ordet betyder	Synonyma ord:
VISION				

Förklara ordet kort

Kommentarer

TACK!